- De werkloosheid blijft volgens de raming beperkt, maar neemt wel enigszins toe. Van 3,5% in 2022 loopt de werkloosheid op naar 3,9% in 2023 en 4,1% in 2024. De groei wordt geremd door een aantal factoren uit de internationale omgeving: de uitvoer heeft te maken met een afgekoelde wereldhandel en de investeringen lijden onder de hogere rente en (geopolitieke) onzekerheid.
- De loonstijgingen lopen achter op de inflatie. In zowel 2023 als 2024 stijgen de lonen met 5,0%. In 2023 en 2024 stijgt de arbeidsproductiviteit met 0,4% en 1,1%. De arbeidsinkomensquote (aiq) wordt geraamd op een historisch laag niveau in 2023 (71,3%) en zal weer enigszins stijgen in 2024 (72,2%), mede door toename in loongroei.
- Het CPB concludeert op basis van deze cijfers dat er nog steeds ruimte is voor meer loongroei, ook zodat de overheid een stap terug kan doen in het koopkrachtbeleid. Loongroei is de meer structurele oplossing voor versterking van de koopkracht.
- Het percentage personen onder de armoedegrens neemt in de raming echter wel toe, namelijk van 4,7% in 2023 naar 5,8% in 2024. Het aantal kinderen in armoede neemt toe van 6,1% in 2023 tot 7,1% in 2024. In de doorkijk naar 2031 raamt het CPB dat het percentage personen onder de armoedegrens toeneemt tot 6,4% en het aantal kinderen onder de armoedegrens toeneemt tot 8,3%.
- Dankzij de milde winter zijn de gasprijzen beperkt gebleven. Toch blijft het gasverbruik, en daarmee de prijsontwikkeling, zeer onzeker. Daarom heeft het CPB een scenario uitgewerkt waarin een onverwacht strenge winter aan het eind van 2023 leidt tot een nieuwe prijsopleving. In dit scenario daalt de mediane koopkracht met 0,8%, neemt de inflatie toe tot 6,3% en komt de bbp-groei 1%-punt lager uit in 2024.
- Ook bevat de raming een verkenning van de macro-gevolgen van de stikstofproblematiek. Op de korte termijn lijkt de impact op de woningbouw beperkt, mede vanwege andere knelpunten zoals de krappe arbeidsmarkt. De onzekerheid leidt mogelijk wel een verslechtering van het investeringsklimaat en heeft daarmee, op de lange termijn, mogelijk effect op de economische ontwikkeling. De precieze gevolgen zijn echter nog niet te becijferen.

Tabel 2: Kerngegevens CEP

		2022	2023	2024
Economische groei (%)	MEV	4,6%	1,5%	
Economische groei (%)	CEP	4,5%	1,6%	1,4%
Werkloosheid (%)	MEV	3,4%	3,9%	
Werkloosheid (%)	CEP	3,5%	3,9%	4,1%
EMU-saldo (% bbp)	MEV	-1,1%	-2,5%	
EMU-saldo (% bbp)	CEP	-0,7%	-3,0%	-2,6%
EMU-saldo (% bbp)	MEV	49,6%	48,8%	
EMU-schuld (% bbp)	CEP	49,3%	48,4%	48,7%

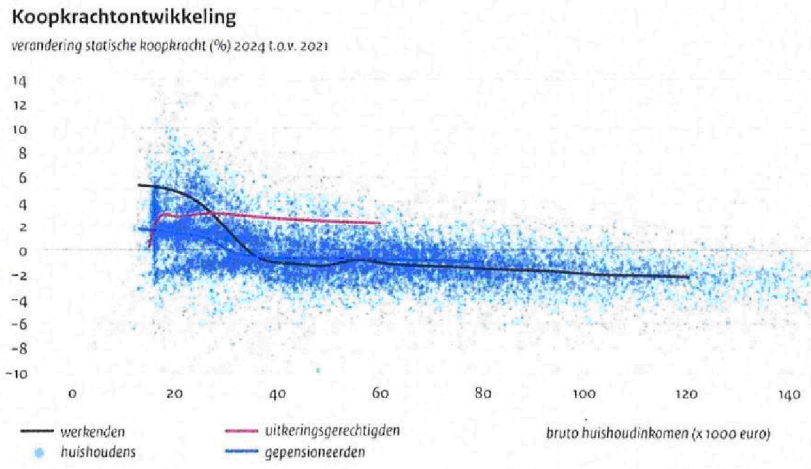
Europese begrotingsregels

- Volgens berekeningen van Financiën gaat het **EMU-saldo** in de **gehele kabinetsperiode** over de **grens van -3%.**
- In het stabiliteitsprogramma van komend voorjaar worden de cijfers van het CEP gebruikt. Volgens de cijfers van het CPB **komt** Nederland in 2023 uit op een EMU-saldo van -3,0%, precies de tekortnorm uit het SGP. Hierna verbetert het tekort naar -2,6% bbp in 2024, waarna het geleidelijk verslechtert tot -3,2% bbp in 2027. Nederland voldoet over de gehele periode 2023-2027 wel aan de schuldnorm van 60% bbp. Op de langere termijn (2031) voldoet de begroting volgens het CPB niet aan de normen van -3% en 60%.
- In reactie op de economische gevolgen van de oorlog in Oekraïne is de **algemene ontsnappingsclausule verlengd**. Deze zal naar verwachting in 2024 gedeactiveerd worden. We bestuderen momenteel nog de guidance van de Europese Commissie voor het begrotingsbeleid in 2024 en de mogelijke aanbevelingen die Nederland in het late voorjaar van de Raad zal krijgen.

Koopkracht

- Uitgaande van ongewijzigd beleid is het koopkrachtbeeld overwegend positief. In 2023 is de mediane koopkrachtontwikkeling -0,2% en in 2024 is dit 2,0%. Beleidsmaatregelen van het kabinet zoals onder andere de verhoging van het minimumloon en invoering van het prijsplafond dragen hieraan bij.
- Het CPB raamt de mediane koopkrachtgroei in de periode 2022-2026 op 0,2% en in 2027-2031 op 0,8%.

Figuur 1: Koopkrachtontwikkeling over de periode 2021-2024

Bron: CPB (link)

Ouderenzorg

- In het CEP wordt in een aparte paragraaf aandacht besteed aan het kwaliteitskader ouderenzorg.

- In 2017 werden de kosten voor het kwaliteitskader verpleeghuiszorg ingeschat op 2,7 mld. euro. Dit heeft het toenmalige kabinet gerealiseerd door:
    - extra middelen beschikbaar te stellen (2,1 mld.);
    - en doelmatigheidsmaatregelen aan te kondigen (0,6 mld.).
- Door het coalitieakkoord zijn deze doelmatigheidsmaatregelen niet doorgevoerd en is 1,0 mld. bezuinigd. Hierdoor is de facto volgens het CPB na invoering van het kwaliteitskader in totaal struc. 1,6 mld. euro op de ouderenzorg bezuinigd.
- Het CPB stelt dat het onwaarschijnlijk is dat verpleeghuizen dit zelf hebben kunnen opvangen met doelmatigheidswinst vanwege het achterweg blijven van maatregelen om de doelmatigheid te verbeteren. Het is volgens het CPB daarom aannemelijk is dat door de ombuigingen en het uitblijven van doelmatigheidsmaatregelen de beoogde kwaliteitsverbetering niet gerealiseerd is.
- Mogelijk leiden de teksten in het CEP tot een oproep uit het veld om meer middelen voor kwaliteit. Wij achten dit niet noodzakelijk, aangezien het mogelijk is om alsnog doelmatigheidsmaatregelen te nemen of de besparingsmaatregelen in het CA inhoudelijk zodanig in te vullen dat er geen kwaliteitsverlies optreedt.

Inkomstenkadertoets door het CPB

- Het CPB geeft aan dat zonder verdere besluitvorming het inkomstenkader wordt overschreden in de kabinetsperiode. Deze overschrijding betekent dat we meer inkomsten ophalen dan vastgelegd in de Startnota. De overschrijding bestaat voor het grootste deel uit lastenverzwaringen uit de augustusbesluitvorming 2022 (o.a. verhoging laag tarief vpb, afschaffen doelmatigheidsmarge, versneld afbouwen ZA) en het energiepakket (solidariteitsbijdrage en inframarginale heffing). Deze lastenverzwaringen zijn deels ingezet voor koopkrachtondersteuning aan de uitgavenkant. In augustus hebben we de kaders niet gecorrigeerd voor deze schuif tussen inkomsten en uitgaven, maar laten we de overschrijding zien. Het totale pakket van de augustusbesluitvorming is gedekt, de resterende dekkingsopgave uit het energiepakket wordt dit voorjaar herijkt en gedekt.
- Het CPB hanteert voor de toetsing van de kaders een strikte scheiding tussen inkomsten en uitgaven. In de tekst mist daardoor uitleg dat het grootste deel van de overschrijding is ingezet aan de uitgavenkant. Als in augustus 2022 net als in de voorjaarsbesluitvorming 2022 een kadercorrectie was doorgevoerd zou het grootste deel van de hier getoonde overschrijding wegvallen.
- Een beperkt deel van de overschrijding komt door verschillende inzichten tussen CPB en het kabinet ten aanzien van raming van de Zvw-uitgaven. Ook geldt voor enkele maatregelen dat CPB het budgettair effect in een ander jaar boekt dan het kabinet.

Ministerie van Financiën

HEDEN
TER ADVISERING GESPREK MP 15/03 13.30 – 14.00
VOORBESPREKING 15/03 11.30 – 11.45
Aan
de minister

Directoraat-Generaal van de Rijksbegroting
Inspectie der Rijksfinanciën

Persoonsgegevens

nota

Begrotingsgesprek met MP

Datum
14 maart 2023

Notanummer
2023-0000072736

Bijlagen
1. Bespreekdocument
2. Budgettair beeld en verdeelsleu

Aanleiding
U spreekt op 15 maart met de MP (13.30-14.00u). Doel van het gesprek is het bespreken van de dekkingsopgave en de koers voor de voorjaarsbesluitvorming.

Adviezen
Wij adviseren bijgevoegd bespreekstuk tijdens het gesprek uit te delen en toe te lichten dat politieke besluitvorming over de verdeelsleutel in de Kaderbrief in de MR van 17 maart noodzakelijk is om tot een gedekte begroting te komen:

1. Bij de uitgaven zijn de tegenvallers miljarden groter dan de meevallers;
2. Het lastenkader wordt herijkt en besluitvorming moet nog plaatsvinden over de pillar II-taakstelling en het invullen van de stelpost constructies;
3. Het EMU-saldo is in alle jaren negatiever dan -3% van het BBP, waarmee niet wordt voldaan aan de Europese begrotingsregels. Het is daarom belangrijk dat dekking wordt gevonden voor de genoemde tegenvallers.

Kernpunten
- Vakministers vragen per saldo ruim 6 miljard structureel (w.v. Defensie 2,7 mld. voor de 2% NAVO-norm).
- De structurele tegenvallers (o.a. 2,8 mld. rente en 3,5 mld. asiel) zijn groter dan de meevallers (750 mln. op o.a. onderwijs en sociale zekerheid).
- Uit de beleidsbrieven komt onvoldoende dekking. Daarom is het belangrijk de dekkingsopgave, inclusief verdeelsleutel, op te nemen in de Kaderbrief.
- Zonder helderheid over de dekkingsopgave en inzet van de verdeelsleutel zullen vakministers geen dekking aanleveren. Een tweede ronde bilateralen is in dat geval reëel. Daarmee komt afronding van de Voorjaarsnota in de MR van 21 april onder druk te staan. In principe is meer tijd beschikbaar gezien de Voorjaarsnota uiterlijk 1 juni aan de Tweede Kamer gezonden moet worden. Maar gelet op de dekkingsopgave is het belangrijk zo snel mogelijk duidelijkheid te geven binnen het kabinet.
- De verdeelsleutel bevat de naar rato verdeling van de dekkingsopgave (zie bijlage). De sleutel bevat voor de zorg en de sociale zekerheid een opgave van 1,5 mld. structureel. Dit kan niet worden gevonden in meevallers. Dit betekent maatregelen nemen zoals bijvoorbeeld een hoger eigen risico en hogere eigen betalingen in de zorg en afschaffing van scholingsbudgetten (STAP) en verlaging loonkostensubsidies.
- Het CPB raamt voor de jaren 2023 t/m 2027 forse onderuitputting. Het CPB raamt deze onderuitputting op hoofdlijnen. Departementen beargumenteren deze middelen nodig te hebben voor de uitvoering van het coalitieakkoord. In

de begrotingsbilateralen wordt geagendeerd hoeveel onderuitputting iedere vakminister kan inleveren.
- Defensie is buiten de verdeelsleutel gelaten gelet op de afgesproken 2% in 2024/2025 en oorlog in Oekraïne. Voor de intensivering naar structureel 2% is geen ruimte binnen het uitgavenkader.
- De tegenvaller op asiel is gelet op de omvang onderdeel van de generale dekkingsopgave voor het gehele kabinet. De asielraming is gebaseerd op het concept medium-scenario van de MPP van februari 2023 (zie separate notitie). De MPP wordt naar verwachting donderdag 16 maart vastgesteld in het Topberaad. Het generaal dekken van de spreidingswet volgt uit eerdere coalitiebesprekingen.
- Een deel van de asieltegenvaller wordt in overeenstemming van de bestaande systematiek gedekt vanuit ODA. [Een verlaging van de ODA-bijdrage resulteert in een hogere bijdrage vanuit de verdeelsleutel (bv. zorg, sociale zekerheid en onderwijs).]
- De structurele dekkingsopgave voor rente wordt vastgezet op het laatste jaar van de kabinetsperiode. De jaren na 2025 zijn voor een volgend kabinet. Dit betekent een structurele dekkingsopgave voor de rente van 2,8 mld. De verdere oploop na de kabinetsperiode (ca. 6,1 mld) loopt in het saldo.
- Het EMU-saldo is in alle jaren negatiever dan -3% van het BBP, oplopend tot -3,6% in 2028. De geraamde EMU-schuld loopt op van 49,2% BBP in 2023 tot 56,4% BBP in 2028 (en volgens CPB tot 60% in 2031).
- De stijgende rente-uitgaven zitten wel in de EMU-saldoraming, de asieltegenvaller nog niet.
- Indien geen dekking wordt gevonden voor de rente-uitgaven en de asieltegenvaller en ook de claim van Defensie mb.t. de 2% NAVO-norm wordt gehonoreerd dan loopt het verwachte EMU-tekort op tot -4,2% in 2028 en de EMU-schuld tot 58,5% in 2028.
- Momenteel bevinden we ons in gunstig conjunctureel weer. Indien de economische groei 1% lager uitpakt, leidt dit tot 0,6% verslechtering van het EMU-saldo.

Spreeklijn
- De structurele tegenvallers zijn miljarden groter dan de meevallers. De aangeleverde ruimte in begrotingen is onvoldoende om tot een gedekte begroting te komen. Dit betekent dat taakstellende verlaging van de begroting nodig is om de verdeelsleutel in te vullen.
- De tegenvallers bestaan uit rente en asiel. We hebben eerder afgesproken dat de structurele rente-opgave wordt vastgezet op het laatste jaar van de kabinetsperiode. Op basis van het CEP is dit 2,8 miljard.
- De asieltegenvaller van 3,5 miljard volgt uit de voorlopige MPP. Daarin wordt uitgegaan van een oplopende bezetting bij het COA van 140.000 in 2028. Circa 1,5 miljard van deze tegenvaller wordt cf. bestaande systematiek gedekt uit het ODA-budget. De MPP wordt later deze week vastgesteld en het is reëel dat de gemiddelde bezetting en daarmee de tegenvaller verder stijgt. Ook de kosten voor de spreidingswet worden cf. eerdere besluitvorming generaal gedekt.
- Gelet op de omvangrijke tegenvallers is het belangrijk om de dekkingsopgave in de Kaderbrief op te nemen inclusief een verdeelsleutel. Zonder helderheid hierover zullen vakministers geen concrete maatregelen uitwerken, waardoor in de begrotingsbilateralen niet het juiste gesprek gevoerd kan worden en een tweede gespreksronde onvermijdelijk is. Het is dan onwaarschijnlijk dat de Voorjaarsnota in de MR van 21 april afgerond kan worden.

- Naast de structurele dekkingsopgave is door een hoger beroep op de compensatieregeling voor de toeslagenoperatie aanvullend 1,2 miljard incidenteel nodig. Ook is het de inschatting dat circa 1,2 mld. in 2027 en 1,4 mld. in 2028 en structureel nodig is voor de GF/PF-systematiek. Dit laatste vraagt nog overeenstemming met VNG/IPO. Deze uitgaven zullen binnen de meerjarenperiode worden gedekt.
- Voor het energiepakket resteert nog een dekkingsopgave van 2,8 mld. Dit is het saldo van de uitgaven voor onder meer het prijsplafond en de TEK-regeling en de ontvangsten vanuit de gasbaten, inframarginale heffing en solidariteitsheffing. De ruimte in de SDE-reserve is toereikend om dit te dekken. Dit moet nog wel besproken worden met MEKZ en MKE.
- Het lastenbeeld lijkt vooralsnog relatief rustig. Wel moet nog besloten worden over de pillar II-taakstelling en het invullen van de stelpost constructies. Voor koopkracht, energierekening en armoedeproblematiek stel ik voor dit voorjaar alleen te besluiten over welke knoppen verder uitgewerkt moeten worden. Definitieve besluitvorming en maatvoering vindt dan plaats in augustus.
- Ook dient de besluitvorming over de klimaatmaatregelen dit voorjaar te worden afgerond, zodat dit pakket door het PBL doorgerekend kan worden.
- Tot slot vindt nog besluitvorming plaats over de kabinetsreactie op het rapport van de Parlementaire Enquêtecommissie Aardgaswinning Groningen.

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden
Niet van toepassing.

Het kabinet voert een trendmatig begrotingsbeleid. De begrotingsregels zijn vastgelegd in de Startnota. Het kabinet hanteert een scheiding tussen inkomsten en uitgaven. Het maximale uitgavenniveau ligt vast in het uitgavenplafond. Met het lastenkader wordt de beleidsmatige lastenontwikkeling beheerst.

1. Kaderbrief: verdeelsleutel noodzakelijk voor ophalen dekking voor miljarden aan tegenvallers

- Vakministers vragen per saldo ruim 6 miljard structureel (w.v. Defensie 2,7 mld.).
- De structurele tegenvallers zijn miljarden groter dan de meevallers:
  - De rente-uitgaven lopen structureel op met 8,9 mld. De structurele dekkingsopgave voor deze kabinetsperiode bedraagt 2,8 mld. De overige 6,1 mld. na de kabinetsperiode loopt in het saldo.
  - De voorlopige asielraming van JenV leidt tot structureel 3,5 miljard hogere uitgaven.
  - Meevallers en onderuitputting in beleidsbrieven bieden onvoldoende dekking.
- Toeslagen (1,2 mld.) en financiering medeoverheden (1,3 mld.) leiden tot incidenteel hogere uitgaven.
- Na saldering met de inframarginale heffing, solidariteitsheffing en gasbaten resteert voor het prijsplafond en TEK een opgave van 2,8 mld. Deze resterende opgave kan worden gedekt uit de SDE-reserve.
- Dit betekent dat:
  - Vakministers cf. een verdeelsleutel budget moeten inleveren. Ombuigingen zijn noodzakelijk. Het coalitieakkoord bevat een plus door hogere uitgaven. Het inpassen van de dekkingsopgave brengt het uitgavenniveau terug tot het voorgenomen pad uit het coalitieakkoord.
  - Overige problemen binnen de eigen departementale begroting moeten worden opgelost.
  - Voor intensiveringen boven op het coalitieakkoord geen ruimte is.
- De verdeelsleutel bevat de naar rato verdeling van de dekkingsopgave (zie bijlage). De sleutel bevat voor de zorg en de sociale zekerheid een opgave van 1,5 mld. structureel. Dit kan niet worden gevonden in meevallers. Dit betekent maatregelen nemen zoals bijvoorbeeld een hoger eigen risico en hogere eigen betalingen in de zorg en afschaffing van scholingsbudgetten (STAP).
- Defensie is uitgesloten van de verdeelsleutel gelet op de structurele NAVO-norm en oorlog in Oekraïne.

2. EMU-saldo negatief.

- Het EMU-saldo is in alle jaren negatiever dan -3% van het BBP. De geraamde EMU-schuld loopt op van 49,2% BBP in 2023 tot 56,4% BBP in 2028 (zie tabel 1). In de doorkijk naar 2031 van het CPB verslechtert het EMU-saldo tot 3,7% BBP in 2031 en bedraagt de EMU-schuld 60,4%.
- Met deze cijfers voldoet Nederland niet aan de Europese budgettaire middellangetermijndoelstelling en gaat het saldo ook over de grens van –3% uit de correctieve arm van de Europese begrotingsregels heen.

Tabel 1. Kabinetsraming saldo en schuld (incl. rente-uitgaven; excl. asielraming)

In percentage bbp	2023	2024	2025	2026	2027	2028
EMU-saldo	-3,5%	-3,3%	-3,4%	-3,2%	-3,2%	-3,6%
Structureel EMU-saldo	-4,2%	-3,7%	-3,5%	-3,1%	-3,0%	-3,4%
EMU-schuld	49,2%	49,9%	51,4%	52,8%	54,3%	-56,4%

2. Lastenkader

- Maatregelen in het inkomstenkader die leiden tot een derving moeten worden gecompenseerd met extra opbrengsten en vice versa, zodat het inkomstenkader wordt gesloten. Dit voorjaar moet ten minste besloten worden over de reguliere herijkingen van ramingen, de aanpak van constructies en fiscale regelingen, het lasteneffect van de zorgpremies en de evaluaties van fiscale regelingen. Dit beeld is rustig.
- Discussie verwacht rondom de pillar II-taakstelling en het invullen van de stelpost belastingconstructies.
- Voor koopkracht, energierekening en armoedeproblematiek is het voorstel dit voorjaar alleen te besluiten over welke knoppen verder uitgewerkt worden (om het in de uitvoering mogelijk te maken). Definitieve besluitvorming en maatvoering vindt plaats in augustus en verloopt via de Vierhoeken.

3. Klimaat

- In het coalitieakkoord is afgesproken te sturen op ca. 60% CO2-reductie in 2030 om met zekerheid uit te komen op 55%. Daarvoor is een omvangrijk maatregelenpakket nodig. Hierbij is het belangrijk gelijktijdig te besluiten over het klimaatfonds en normerende en beprijzende maatregelen. Voor dit pakket gelden de reguliere begrotingsregels. De komende twee weken vinden BWO's plaats waarin maatregelen per sector worden besproken. Een eindgesprek tussen MKE, MFIN, SFIN en MP wordt gepland vóór afronding pakket.
- Om doorrekening door PBL mogelijk te maken moet besluitvorming dit voorjaar worden afgerond.

4. Parlementaire Enquêtecommissie Aardgaswinning Groningen (PEGA)

- Besluitvorming over mandaat van Stas Mijnbouw voor kabinetsreactie is voorzien in MR 24 of 31 maart.

Tabel 1: Structurele dekkingsopgave t.b.v. Kaderbrief

Bedragen x € 1.000	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Rente	1.600.000	2.800.000	2.800.000	2.800.000	2.800.000	2.800.000
Asiel MPP medium-scenario	2.130.924	2.216.730	2.553.252	2.730.175	3.154.896	3.514.566
Asiel spreidingswet	124.167	124.167	124.167	124.167	124.167	124.167
Subtotaal	**3.855.091**	**5.140.897**	**5.477.419**	**5.654.342**	**6.079.063**	**6.438.733**
ODA-bijdrage asiel MPP cf. systematiek	-546.761	-631.491	-892.073	-1.114.457	-1.304.115	-1.486.780
Totaal	**3.308.330**	**4.509.406**	**4.585.346**	**4.539.885**	**4.774.948**	**4.951.953**

De structurele dekkingsopgave bestaat uit:

1. De raming van de structurele rente-uitgaven.
2. De asielraming volgend uit de Meerjarige Productie Prognose (MPP).
   De asielraming is gebaseerd op het concept medium-scenario van de MPP van februari 2023, zoals in de beleidsbrief ingediend door JenV. De MPP is nog niet vastgesteld in het Topberaad en wordt mogelijk nog aangepast. Rekening moet worden gehouden met een opwaartse bijstelling van het medium-scenario, wat de dekkingsopgave asiel verder zou verhogen.
3. De raming van de kosten voor de spreidingswet.
   De raming heeft een tweejaarlijks ritme. Voor de verdeelsleutel is uitgegaan van het gemiddelde van de meerjarenperiode. De middelen zullen op de JenV-begroting in het juiste kasritme gezet worden.
4. De ODA-bijdrage voor asielraming MPP.
   Volgend uit de systematiek draagt ODA bij aan de uitgaven aan eerstejaarsopvang volgend uit de MPP-raming.

Tabel 2: Verdeelsleutel toegepast op de dekkingsopgave t.b.v. Kaderbrief

Bedragen x € 1.000	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties	103.458	133.456	129.325	124.184	126.818	131.596
Defensie (incl. DMF)	0	0	0	0	0	0
Economische Zaken en Klimaat (incl. NGF en Klimaatfonds)	167.927	223.598	216.812	234.173	249.418	256.705
Financiën (excl. Nationale Schuld)	92.457	97.572	95.204	68.699	71.425	92.344
HGIS (incl. ODA)	80.082	110.976	115.515	114.248	120.268	124.149
Infrastructuur en Waterstaat (incl. DF en MF)	129.231	184.625	184.258	181.171	181.467	189.240
Justitie en Veiligheid	182.115	247.505	249.807	243.357	255.159	262.042
Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (incl. Transitiefonds)	33.029	49.860	45.749	70.904	70.900	74.278
Onderwijs, Cultuur en Wetenschap	516.602	713.824	739.195	706.708	738.202	757.333
Sociale Zekerheid	995.099	1.366.953	1.412.254	1.405.619	1.488.881	1.533.168
Zorg	1.008.329	1.381.037	1.397.226	1.390.822	1.472.409	1.531.098
Totaal	**3.308.330**	**4.509.406**	**4.585.346**	**4.539.885**	**4.774.948**	**4.951.953**

De structurele dekkingsopgave dient te worden ingevuld in de begrotingsbilateralen volgens de verdeelsleutel in tabel 2. Defensie is uitgesloten van de verdeelsleutel gelet op de structurele NAVO-norm en oorlog in Oekraïne.

Tabel 3: Grondslagen verdeelsleutel (conform Januaribrief)

Bedragen x € 1.000	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties	9.502.407	9.125.375	8.828.044	8.656.044	8.469.335	8.607.223
Defensie (incl. DMF)	15.080.428	18.851.874	19.048.201	17.996.916	17.726.556	17.277.856

Economische Zaken en Klimaat (incl. NGF en Klimaatfonds)	15.423.686	15.289.081	14.800.084	16.322.715	16.657.045	16.790.155
Financiën (excl. Nationale Schuld)	8.491.917	6.671.707	6.498.856	4.788.584	4.770.021	6.039.916
HGIS	7.355.363	7.588.236	7.885.314	7.963.473	8.031.911	8.120.110
Infrastructuur en Waterstaat (incl. DF en MF)	11.869.554	12.624.164	12.577.885	12.628.267	12.119.039	12.377.490
Justitie en Veiligheid	16.726.851	16.923.777	17.052.361	16.962.827	17.040.439	17.139.198
Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (incl. Transitiefonds)	3.033.680	3.409.281	3.122.960	4.942.241	4.734.967	4.858.224
Onderwijs, Cultuur en Wetenschap	47.448.619	48.809.468	50.459.127	49.260.098	49.299.739	49.534.391
Sociale Zekerheid	91.397.478	93.468.776	96.403.630	97.976.664	99.432.786	100.278.924
Zorg	92.612.642	94.431.790	95.377.762	96.945.235	98.332.721	100.143.538
Totaal	**318.942.625**	**327.193.529**	**332.054.224**	**334.443.064**	**336.614.559**	**341.167.025**

Ministerie van Financiën

TER ADVISERING: MR 17 MAART – MONDELING BESPREEKPUNT
Aan
de minister

Directie Begrotingszaken

Persoonsgegevens

nota

MR behandeling Kaderbrief

Datum
16 maart 2023

Notanummer
2023-0000075895

Bijlagen
geen

Aanleiding

U licht mondeling de kernboodschap van de Kaderbrief toe in de MR. De begrotingsbesprekingen met de vakministers starten volgende week.

Spreeklijn

- Afgelopen vrijdag heb ik de beleidsbrieven ontvangen. Ik ben geschrokken van de inhoud. U vraagt om forse intensiveringen.
- Daarnaast hebben de bewindspersonen van JenV een forse raming voor asiel op tafel gelegd. Deze opgave komt bovenop de stijgende rente-uitgaven.
- Op hoofdlijnen moet structureel 5 miljard gedekt worden om tot een sluitende begroting te komen.
- Op basis van de verdeelsleutel betekent dit een bijdrage van 1,5 miljard euro vanuit zowel de zorg als sociale zekerheid en 2 miljard vanuit de andere begrotingen.
- Dit zijn grote bedragen. Ik heb er daarom voor gekozen de Kaderbrief niet te versturen, maar hier vandaag mondeling bij stil te staan.
- Voor de forse intensiveringen die worden gevraagd is geen ruimte.
- We hebben met elkaar financiële kaders en begrotingsregels afgesproken. Dit betekent dat rekeningen moeten worden gedekt. Ook om te voorkomen dat de inflatie verder stijgt en dat we de rekening doorschuiven naar volgende generaties.
- Het EMU-saldo is in alle jaren negatiever dan -3%. Als we de rente niet dekken loopt dit op tot meer dan -3,5%. Dekken we ook asiel en overige intensiveringen niet, dan gaan we ruim door de -4%. We moeten ons realiseren dat dit een budgettair beeld is in relatief gunstige, maar ook onzekere, economische tijden.
- We voldoen met deze begrotingscijfers niet aan de Europese begrotingsregels.
- Naast deze opgave in het uitgavenkader zal dit voorjaar ook besloten moeten worden over onder meer klimaat, de lasten en het aflopen van de steunmaatregelen voor huishoudens als gevolg van de hoge energierekening. Ook deze voorstellen zullen moeten worden gedekt binnen de begroting.

Conclusie

- Gelet op de dekkingsopgave komen we in de begrotingsbilateralen te spreken over het inleveren van onderuitputting en meevallers voor de rijksbrede dekkingsopgave. Daarnaast moeten we het gesprek voeren over hoe we tot een gedekte begroting komen. Voor intensiveringen is geen ruimte.

- De gesprekken over de begroting beginnen volgende week. Op donderdag beginnen de gesprekken met de landbouwbegroting en de dagen daarna de andere begrotingen. Ik vraag u kritisch naar uw begroting te kijken en ruimte in te leveren voor het oplossen van de budgettaire problemen.

Tabel 1. Ontwikkeling EMU-saldo

In percentage bbp	2023	2024	2025	2026	2027	2028
EMU-saldo CEP	**-3,5%**	**-3,3%**	**-3,4%**	**-3,2%**	**-3,2%**	**-3,6%**
Verslechtering asiel (MPP en spreidingswet)	-0,2%	-0,2%	-0,2%	-0,2%	-0,3%	-0,3%
NAVO-norm (2,7 mld. vanaf 2026)	0,0%	0,0%	0,0%	-0,2%	-0,2%	-0,2%
EMU-saldo Inclusief asiel en NAVO-norm	**-3,7%**	**-3,6%**	**-3,7%**	**-3,7%**	**-3,7%**	**-4,2%**

Toelichting

- U heeft gevraagd naar de letterlijke tekst uit het coalitieakkoord over de begrotingsregels over de omgang met uitgaven en lasten. De vertaling van de financiële afspraken uit het coalitieakkoord zijn door het kabinet vastgelegd in de Startnota. De Startnota is daarom het financiële anker voor het kabinet.
- Op pagina 5 is het begrotingsbeleid als volgt samengevat:

  De grote opgaven waar het kabinet de komende jaren voor staat, gaan in financieel opzicht veel vragen. Met het oog daarop hanteert dit kabinet een trendmatig begrotingsbeleid met daarbij de volgende basisprincipes.
  - *Voor de uitgavenkant van de begroting worden aan het begin van de kabinetsperiode afspraken gemaakt over het maximale uitgavenniveau: het zogenoemde uitgavenplafond. Er wordt een jaarlijks plafond voor de totale uitgaven afgesproken dat niet overschreden mag worden.*
  - *Voor de inkomstenkant van de begroting geldt het principe van automatische stabilisatie: inkomstenmeevallers komen ten gunste van het overheidssaldo, inkomstentegenvallers belasten het overheidssaldo*
  - *Daarbij koerst het kabinet op een begrotingstekort dat zo snel als mogelijk teruggaat naar een dalend pad.*

- Bij vragen of opmerkingen over koopkracht en/of lastenbesluitvorming kunt u bevestigen dat deze in de Vierhoek plaatsvindt.

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden

Niet van toepassing.

Ministerie van Financiën

HEDEN
TER BESPREKING MAANDAG 20 MAART 10.00 – 11.00
Aan
de minister
de staatssecretaris van Financiën – Fiscaliteit en Belastingdienst

Directoraat-Generaal van de Rijksbegroting
Inspectie der Rijksfinanciën

Persoonsgegevens

nota

Koers begrotingsgesprekken

Datum
17 maart 2023

Notanummer
2023-0000076495

Bijlagen
1. Slides koers begrotinggesprekk

Aanleiding

De begrotingsbesprekingen met de vakministers starten volgende week. Maandag 20 maart bespreken wij met u de koers en het beoogde eindbeeld van de begrotingsbesprekingen.

Bespreekpunten

1. Het cijferbeeld aan de uitgavenkant van de begroting: wat is de dekkingsopgave en welke generale claims zijn opgenomen in brieven;
2. Uw informatievragen: wat zijn de begrotingsregels en hoe is hier in het verleden mee omgegaan (precedenten, omstandigheden en casuïstiek);
3. Handelingsopties: keuzes binnen de driehoek van uitgaven, lasten en schuld;
4. Beoogd eindresultaat begrotingsonderhandelingen;
5. Voorbereiding en aanpak begrotingsbilateralen.

Conform uw verzoek zijn handelingsopties in kaart gebracht waaruit gekozen kan worden. Voor het gesprek zijn slides voorbereid waarop deze handelingsopties zijn samengevat. Het voorstel is aan de hand van de slides het gesprek te voeren.

Het gesprek is bewust in klein comité met het kernteam om alle relevante afwegingen te kunnen bespreken en het beoogde eindbeeld voor de Voorjaarsnota en koers in de begrotingsbesprekingen te kunnen concluderen.

Kernpunten

- De begrotingsbesprekingen zijn onder te verdelen naar vijf stromen. Deze bespreking gaat over de uitgavenbesluitvorming. De vijf stromen zijn:
  1. Begrotingsbilateralen met vakministers over de uitgavenbesluitvorming;
  2. Reguliere lastenbesluitvorming in Vierhoek (o.a. Pillar II en constructies);
  3. Verkenning afbouw koopkrachtpakket na 2023;
  4. Klimaatbesluitvorming (o.a. Klimaatfonds en IBO);
  5. Kabinetsreactie Enquête Aardgaswinning Groningen (PEGA).

- De reguliere uitgavenbesluitvorming is onder te verdelen in vijf punten:
  A. Structurele mee- en tegenvallers o.a. rente-uitgaven en asielraming
  B. Incidentele tegenvallers Toeslagen en Gemeentefinanciën 2027
  C. Intensiveringswensen van vakministers (bijv. Defensie, beveiligen gezagsdragers en jeugd)
  D. Dekking huidig energiepakket (o.a. prijsplafond)

E. Oekraïne-regelingen

I. Cijferbeeld uitgaven

A. Rente en asiel

- De tegenvaller bij rente-uitgaven loopt op tot 8,9 miljard euro. Conform de begrotingsregels hoeft alleen de stijging voor deze kabinetsperiode te worden gedekt. Het gaat om 2,8 miljard euro structureel. De overige 6,1 miljard euro na de kabinetsperiode loopt in het EMU-saldo.
- De asielraming in de beleidsbrief van JenV bedraagt oplopend structureel 3,5 miljard euro. In de brief van JenV is de reguliere ODA-systematiek toegepast wat betekent dat 1,5 miljard euro uit het ODA-budget wordt gedekt. Dit is circa 27% van het beschikbare budget voor ontwikkelingssamenwerking.
- De kosten voor de spreidingswet bedragen gemiddeld 0,2 miljard euro per jaar.
- De **structurele opgave** komt hiermee op **5 miljard euro**.

B. Toeslagen en Gemeentefonds

- Naast de structurele dekkingsopgave is door een hoger beroep op de compensatieregeling voor de toeslagenoperatie 1,2 miljard euro nodig.
- Voor de financiering van medeoverheden is 1,3 miljard euro nodig in 2027 oplopend tot 1,4 miljard vanaf 2028. Eerder met u is de handelingsoptie besproken om het bedrag voor 2027 als dekkingsopgave te beschouwen. Nadat het bedrag voor 2027 is toegevoegd aan de begroting wordt deze voor 2028 geëxtrapoleerd. Vanaf 2028 lopen de kosten in het EMU-saldo. Hiermee kan een probleem uit het Coalitieakkoord worden opgelost.
- De **incidentele opgave** komt hiermee op **2,5 miljard euro**.

C. Intensiveringswensen van vakministers (bijv. Defensie en jeugd)

- Bovenop deze structurele en incidentele opgaven hebben vakministers voor circa 5 miljard euro structureel intensiveringswensen gevraagd. Incidenteel wordt voor circa 2,5 miljard euro aan intensiveringen gevraagd.

II. EMU-saldo

- Naar aanleiding van het CEP van het CPB, is de kabinetsraming van het EMU-saldo en schuld geactualiseerd. Het saldo is in de gehele meerjarenperiode slechter dan de verwachting bij de Miljoenennota 2023, en is in alle jaren negatiever dan -3% van het BBP.
- In de doorkijk naar 2031 van het CPB verslechtert het EMU-saldo tot 3,7% BBP in 2031 en bedraagt de EMU-schuld 60,4%. Hierin zijn de hogere rente-uitgaven meegenomen, eventuele ongedekte uitgaven aan asiel en wensen zijn niet meegenomen en leiden tot verslechtering van de cijfers.
- Met deze cijfers voldoet Nederland niet aan de huidige Europese budgettaire middellangetermijndoelstelling en gaat het saldo ook over de grens van –3% uit de correctieve arm van de Europese begrotingsregels heen.
- De ambitieuze investeringsagenda in combinatie met de krapte op de arbeidsmarkt leidt tot onderuitputting gedurende het begrotingsjaar.
- In het afgelopen jaar heeft dat ertoe geleid dat het EMU-saldo fors is verbeterd. Op het moment van schrijven is de jaarafsluiting nog niet gereed.
- Indicatief moet rekening worden gehouden met een tekort dat ligt tussen de -1% en begrotingsevenwicht in 2022. Dit laat onverlet dat de meerjarige begrotingscijfers verslechterd zijn ten opzichte van de Miljoenennota. Structureel is de begroting niet in evenwicht. Op enig moment zullen de voorgenomen investeringen wél worden uitgegeven.

Tabel 1: Kabinetsraming saldo en schuld (incl. rente-uitgaven; excl. asiel en overige wensen)

In percentage bbp	2023	2024	2025	2026	2027	2028
EMU-saldo	-3,5%	-3,3%	-3,4%	-3,2%	-3,2%	-3,6%
Structureel EMU-saldo	-4,2%	-3,7%	-3,5%	-3,1%	-3,0%	-3,4%
EMU-schuld	49,2%	49,9%	51,4%	52,8%	54,3%	56,4%

III.Handelingsopties

A. Handelingsopties asiel en rente:

- De begrotingen van OCW en SZW leveren meevallers op ter grootte van 0,7 miljard euro structureel. Deze kunnen worden ingezet als dekking.
- Daarnaast leidt de verkoop van Tennet Duitsland structureel tot 1,3 miljard euro vrijval in de begroting.
- Dit leidt samen tot 2 miljard euro structurele dekking. Deze dekking kan worden ingezet voor de asielraming óf de rentetegenvaller.
- Gegeven de onzekerheid in de asielraming op de langere termijn en de gedachtevorming die plaatsvindt over het migratievraagstuk, kan de keuze worden gemaakt de raming op het niveau van 2025 te verwerken in de begroting. De asielopgave wordt dan verlaagd tot circa 2,3 miljard euro (incl. de kosten van de spreidingswet).
- Op basis van de ODA-systematiek kan van deze 2,3 miljard euro een bedrag van 1 miljard euro worden gedekt uit het ODA-budget. De resterende 1,3 miljard euro kan worden gedekt uit de meevallers op de OCW en SZW-begroting en een deel uit de vrijval door de verkoop van Tennet. In deze handelingsoptie is de asielraming (op het niveau van 2025) gedekt.

- De rentetegenvaller is dan nog niet gedekt. Wel kan de tegenvaller worden verlaagd door ook hiervoor het (resterende) deel uit de vrijval door de verkoop van Tennet Duitsland in te zetten. Dit verlaagt de tegenvaller van 2,8 miljard met 700 miljoen tot 2,1 miljard. Voor deze 2,1 miljard moet dan nog een oplossing worden gevonden. Ter bespreking een aantal handelingsopties:

  1. Uitgaven verlagen op begrotingen aan de hand van de verdeelsleutel;
  2. Gerichte keuze voor ombuigingen, bijvoorbeeld aantal grote maatregelen;
  3. Inhouden van (een deel van) de prijsbijstelling voor investeringen;
  4. Hogere lasten;
  5. De rente-uitgaven buiten het kader plaatsen ten laste van EMU-saldo.

B. Handelingsoptie Toeslagen en Gemeentefonds

- De incidentele kosten van Toeslagen en het Gemeentefonds kunnen worden gedekt door aanvullend onderuitputting in de te boeken in 2023 en 2024.
- Bij augustusbesluitvorming is aanvullende onderuitputting ingeboekt voor de jaren 2022 tot en met 2024. Voor 2022 blijkt dat de onderuitputting fors hoger is uitgevallen dan gedacht. In de begrotingsbesprekingen wordt daarom ingezet op het verlagen van budgetten waar onderuitputting zich voordoet.
- Voor dit jaar en volgend jaar kan een hoger bedrag voor aanvullende onderuitputting worden ingeboekt. Dit kan als dekking worden ingezet.

Tabel 2: onderuitputting	2022	2023	2024
In=uittaakstelling	1,4	3	P.M.
Aanvullende onderuitputting augustusbesluitvorming 2022	2,1	2,1	0,5
Totaal ingeboekte onderuitputting	**3,5**	**5,1**	**0,5**
Gerealiseerde onderuitputting	6,2		
Verschil	2,7		
*Handelingsoptie voor Toeslagen en Gemeentefonds		1	1,5
Totaal ingeboekte onderuitputting (incl handelingsoptie)		**6,1**	**2 + P.M.**

C. Handelingsoptie intensiveringswensen vakministers

- Voor de overige structurele en incidentele intensiveringswensen is geen ruimte in het uitgavenkader. Het advies is om deze wensen af te wijzen.
- Als gekozen wordt rente en asiel niet te dekken en op de Defensiebegroting te intensiveren met 2,7 miljard euro ten behoeve van de 2% NAVO-norm resulteert dit in onderstaande EMU-saldo en EMU-schuld.

Tabel 3a: Raming EMU-saldo						
In percentage bbp	2023	2024	2025	2026	2027	2028
EMU-saldo CEP	**-3,5%**	**-3,3%**	**-3,4%**	**-3,2%**	**-3,2%**	**-3,6%**
Verslechtering asiel (MPP en spreidingswet)	-0,2%	-0,2%	-0,2%	-0,2%	-0,3%	-0,3%
NAVO-norm Defensie	0,0%	0,0%	0,0%	-0,2%	-0,2%	-0,2%
EMU-saldo	**-3,7%**	**-3,6%**	**-3,7%**	**-3,7%**	**-3,7%**	**-4,2%**

Tabel 3b: Raming EMU-schuld						
In percentage bbp	2023	2024	2025	2026	2027	2028
EMU-schulp CEP	49,2%	49,9%	51,4%	52,8%	54,3%	56,4%

EMU-schuld inclusief asiel en NAVO-norm	49,4%	50,3%	52,1%	54,0%	56,0%	58,5%

D. Handelingsoptie dekking energiepakket

- Voor het energiepakket resteert een dekkingsopgave van 2,7 miljard euro. Dit is het saldo van de uitgaven voor onder meer het prijsplafond en de TEK-regeling en de ontvangsten vanuit de gasbaten, inframarginale heffing en solidariteitsheffing.
- De ruimte in de SDE-reserve is toereikend om deze opgave te dekken. De ministers van EZK en voor KE hebben echter intensiveringswensen voor deze ruimte. Het advies is om de ruimte in de SDE-reserve eerst in te zetten voor de resterende opgave van 2,7 miljard euro. Daarna kan verder worden gekeken wat eventueel nog meer mogelijk zou zijn met de SDE-reserve.
- Inzet van de SDE-reserve is deugdelijke dekking, maar leidt om begrotingstechnische redenen niet tot verbetering van het EMU-saldo.

Tabel 4: Cumulatieve dekkingsopgave energiemaatregelen o.b.v. CEP 2023	
In miljoen euro	
Tussenvariant prijsplafond 2022 (1 nov tot en met 31 dec)	3.124
Tijdelijk prijsplafond (inclusief uitvoeringskosten)	4.004
Blokaansluitingen (inclusief uitvoeringskosten)	861
Tijdelijk prijsplafond Caribisch Nederland	16
TEK (inclusief uitvoeringskosten)	395
Energiebelasting	-5.400
Inframarginale heffing	-146
Solidariteitsheffing	-3.234
Gasbaten (plafondrelevante kasmutaties t/m 2028)	3.114
Totaal dekkingsopgave energiemaatregelen	**2.733**

E. Handelingsoptie Oekraïne-regelingen

- Naast de reguliere uitgaven worden de Oekraïne-regelingen verlengd. Deze verlenging is in principe tot eind 2024. De beoordeling van de voorstellen vindt plaats op basis van het beleidskader dat eerder aan u is voorgelegd.
- Indicatief is circa 7½ miljard euro aangevraagd. Deze uitgaven hoeven – conform het beleidskader Oekraïne – niet te worden ingepast en komen ten laste van het EMU-saldo in 2023 en 2024. Het proces en werkwijze kunnen we desgewenst tijdens het gesprek toelichten. U ontvangt op korte termijn een separate beslisnota over de verlenging van de Oekraïne-regelingen.

IV. Voorbereiding begrotingsbilateralen

- Op donderdag 23 april staan de eerste begrotingsbilateralen gepland, met LNV en BZ. Met uitzondering van EZK en JenV vinden de overige bilateralen plaats op 28, 29 en 30 maart. De gesprekken met EZK en JenV zijn op 5 april, nadat klimaatbesluitvorming in de MCKE van 4 april is afgerond.
- Begrotingsbilateralen worden 1 of 2 dagen van te voren met u voorbesproken.
- U ontvangt de advisering in de vorm van een geannoteerde agenda met spreekteksten en de standpuntentabel.

- Bilateralen beginnen met een algemene inleiding door u. Vervolgens wordt eerst besproken hoe problematiek binnen de eigen begroting wordt opgelost.
- Daarna staat de invulling van de bijdrage aan de dekkingsopgave en of verdeelsleutel geagendeerd.

V. Informatievragen begrotingsregels

- De vertaling van de financiële afspraken uit het coalitieakkoord zijn door het kabinet vastgelegd in de Startnota. De Startnota is het financiële anker.
- Op pagina 5 is het begrotingsbeleid als volgt samengevat:
  De grote opgaven waar het kabinet de komende jaren voor staat, gaan in financieel opzicht veel vragen. Met het oog daarop hanteert dit kabinet een trendmatig begrotingsbeleid met daarbij de volgende basisprincipes.
  - *Voor de uitgavenkant van de begroting worden aan het begin van de kabinetsperiode afspraken gemaakt over het maximale uitgavenniveau: het zogenoemde uitgavenplafond. Er wordt een jaarlijks plafond voor de totale uitgaven afgesproken dat niet overschreden mag worden.*
  - *Voor de inkomstenkant van de begroting geldt het principe van automatische stabilisatie: inkomstenmeevallers komen ten gunste van het overheidssaldo, inkomstentegenvallers belasten het overheidssaldo*
  - *Daarbij koerst het kabinet op een begrotingstekort dat zo snel als mogelijk teruggaat naar een dalend pad.*
- In het begrotingsbeleid staan drie basisprincipes centraal:

1. **Efficiënte allocatie** van publieke middelen: een goed begrotingsproces draagt bij aan een efficiënte allocatie van publieke middelen;
2. **Beheersing van de overheidsfinanciën**: het kabinet schuift geen rekeningen door naar volgende generaties;
3. **Macro-economische stabilisatie**: als het minder goed gaat met de economie vangt het kabinet deze klap deels op met de begroting, om de gevolgen voor mensen te beperken.

- Om deze doelstellingen te bereiken kent Nederland al een lange tijd het systeem van trendmatig begrotingsbeleid. Dit houdt in dat het uitgaven– en lastenkader aan het begin van een kabinetsperiode worden vastgesteld en inkomsten meebewegen met de stand van de conjunctuur, met inachtneming van de Europese begrotingsregels (-3%, 60% en MTO).
- Scheiding van inkomsten en uitgaven staat in de begrotingsregels (p. 21 Startnota):
  'In beginsel worden het uitgavenplafond en het inkomstenkader gedurende de kabinetsperiode niet aangepast, nadat erover is besloten in de formatie. Hieruit volgt automatisch een zogenoemde scheiding van inkomsten en uitgaven. Omdat niet alles te voorzien is, zijn er enkele situaties waarin aanpassing bij uitzondering is toegestaan. Dergelijke aanpassingen worden statistische correcties genoemd.
  - *Een wijziging in de financiële vormgeving van beleid (van inkomsten naar uitgaven en omgekeerd), waarbij het voorzieningenniveau en de doelgroep nagenoeg gelijk blijven. Grote hervormingen waarbij een collectief arrangement anders wordt vormgegeven met zowel aan de uitgaven- als aan de inkomstenzijde mutaties.*
  - *Als het hanteren van een apart uitgavenplafond en inkomstenkader leidt tot inefficiënte of onbedoelde uitkomsten, kan de minister van Financiën besluiten tot een correctie tussen uitgavenplafond en inkomstenkader, met instemming van de MR. De minister van Financiën dient dergelijke*

correcties, waarmee wordt afgeweken van de standaardgronden voor correctie, expliciet toe te lichten in de Miljoenennota.'

- In het verleden is de scheiding tussen inkomsten en uitgaven op momenten losgelaten.

i. **Financiële crisis**, Balkenende IV (2007-2010).

- Als gevolg van de financiële crisis ontstonden er forse inkomstentegenvallers.
- Om de werking van de automatische stabilisatoren te vergroten is ook besloten om de mutaties in werkloosheidsuitgaven en de ruilvoetontwikkeling t.o.v. 2009 **in het saldo te laten lopen** (effect van ca 0,5% bbp).
- Tevens waren de stimuleringspakketten (ook ca 0,5% bbp) buiten de kaders geplaatst.
- Alle interventies in de financiële sector gaan ook ten laste van de staatsschuld.

ii. **Eurocrisis**, Rutte II (2012-2017)

- Na financiële crisis en schuldencrisis wil het kabinet de buitensporigtekortprocedure beëindigen. De staatsschuldquote was hoger dan 60%.
- In het begrotingsakkoord 2013 wordt besloten tot een aanvullend pakket van hervormingen, ombuigingen en lastenmaatregelen. In totaal was dit pakket (met dus inkomsten en uitkomsten samengenomen) 12,4 miljard euro.

iii. **Klimaatakkoord en Pensioenakkoord**, Rutte III (2017-2021)

- In het voorjaar van 2020 sluit het kabinet een Klimaat- en Pensioenakkoord, waarvoor aan de uitgaven- en inkomstenkant aanpassingen worden gedaan.

iv. **Coronacrisis**, Rutte III (2020-2021)

- Tijdens de coronacrisis zijn de uitgavenplafonds veelvuldig aangepast om de extra coronamaatregelen te financieren.
- Ook aan de inkomstenkant is afgeweken van het trendmatig begrotingsbeleid, door in toenemende mate nieuwe inkomstenmaatregelen buiten het kader te plaatsen.

v. **Energiecrisis**, Rutte IV (2022-nu)

- Een deel van de aanvullende uitgaven uit het koopkrachtpakket 2022 (energietoelage voor gemeenten) werd gedekt aan de lastenkant.
- De verlaging van de btw op energie en de verlaging van de accijnzen op benzine en diesel (lastenkant) werden gedekt met een meevaller in de gasbaten aan de uitgavenkant.
- Daarnaast zijn bij de voorjaarsbesluitvorming de verhoging van het defensiebudget en de verhoging van de AOW (gekoppeld aan het minimumloon) gedekt met lastenmaatregelen, onder andere het verlagen van de VPB-schijfgrens.

vi. **Overig, op initiatief van de Tweede Kamer**

- Op initiatief van de Tweede Kamer is een aantal keer de scheiding van inkomsten en uitgaven niet volledig nageleefd. Een voorbeeld is Motie Hermans in 2021 (demissionaire periode voor 2,1 miljard) of de wijziging ten aanzien van de werkkostenregeling (kosten 193 miljoen met dekking uit Nationaal Groeifonds).

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden

Niet van toepassing.

Begrotingsbesluitvorming

1. Cijferbeeld uitgaven
2. Uw informatievragen: begrotingsregels
3. Handelingsopties: lasten en schuld
4. Beoogd eindbeeld en koers bepalen
5. Voorbereiding en aanpak begrotingsbilateralen

1. Cijferbeeld uitgaven

Dekkingsopgave energiepakket

Cumulatieve dekkingsopgave energiemaatregelen o.b.v. CEP 2023	
In miljoenen euro	
Tussenvariant prijsplafond 2022 (1 nov tot en met 31 dec)	3.124
Tijdelijk prijsplafond (inclusief uitvoeringskosten)	4.004
Blokaansluitingen (inclusief uitvoeringskosten)	861
Tijdelijk prijsplafond Caribisch Nederland	16
TEK (inclusief uitvoeringskosten)	395
Energiebelasting	-5.400
Inframarginale heffing	-146
Solidariteitsheffing	-3.234
Gasbaten (plafondrelevante kasmutaties t/m 2028)	3.114
Totaal dekkingsopgave energiemaatregelen	**2.733**

- Voor het energiepakket resteert een dekkingsopgave van circa 2,7 mld. Dit is het saldo van de uitgaven voor onder meer het prijsplafond en de TEK-regeling en de ontvangsten vanuit de gasbaten, inframarginale heffing en solidariteitsheffing.
- De resterende 2,7 mld. kan gevonden worden in de ruimte van de SDE-reserve. Dit moet nog wel besproken worden met MEKZ en MKE.

Structurele dekkingsopgave

Rente	2,8
Asiel MPP	3,5
Asiel spreidingswet	0,2
ODA-bijdrage	-1,5
Resterende dekkingsopgave	5,0

- De rente-opgave wordt vastgezet op 2,8 mld. structureel voor de kabinetsperiode. De overige 6,1 mld. na de kabinetsperiode loopt in het saldo.
- De asieltegenvaller is 3,5 mld. structureel.
- De kosten voor de spreidingswet zijn 0,2 mld. struc.
- Circa 1,5 mld. van de asieltegenvaller zou cf. bestaande systematiek gedekt moet worden uit het ODA-budget.
- Daarna resteert een structurele dekkingsopgave van 5 mld.
- Dit dekken met de verdeelsleutel betekent een bijdrage van 1,5 mld. euro vanuit zorg, 1,5 mld. vanuit sociale zekerheid en 2 mld. vanuit de andere begrotingen.

Incidentele dekkingsopgave

Toeslagen	1,2
Normeringssystematiek	1,3
Resterende dekkingsopgave	2,5

- Voor de toeslagenoperatie is door een hoger beroep op de compensatieregeling aanvullend 1,2 mld. incidenteel nodig.
- Voor de financiering van medeoverheden is 1,3 mld. nodig in 2027 oplopend tot 1,4 mld. vanaf 2028.

Daar bovenop: verzoek om meer geld

Def	• Structureel 2% NAVO-norm (2,1 mld. struc.)
BHOS	• ODA-toerekening asiel (1,1 mld. struc)
IenW	• Prijsstijgingen Mobiliteitsfonds en Deltafonds (0,8 mld. struc.)
JenV	• Jeugdbescherming (0,2 mld. struc.), bewaken en beveiligen (0,1 mld. struc.) en overige structurele claims (0,1 mld. struc.)
SZW	• Inburgering en bijstand a.g.v. asielraming (0,3 mld. struc.)
BZK	• Volkshuisvesting en middenhuur en overige struc. claims (0,2 mld. struc.), daarnaast ook 0,4 mld. incidenteel voor Migratie en huisvesting, incidenteel 0,3 mld. voor woningbouw en overige incidentele claims.
EZK	• Economische veiligheid (0,5 mld. incidenteel) en overige incidentele claims (0,3 mld.)
VWS	• Jeugd (0,4 mld. incidenteel)
LNV	• Omschakelfonds (0,1 mld. incidenteel), derogatie (0,1 mld.) en overige incidentele claims (0,1 mld.).
BUZA	• Ophoging European Peace Facility (0,2 mld. incidenteel)

Structureel ca. 5,0 mld.

Incidenteel 2,5 mld.

Samenvatting cijferbeeld uitgaven

- Structurele tegenvaller op rente en asiel van 5 mld.
- Incidentele tegenvaller van 2,5 mld. voor toeslagen en financiering medeoverheden
- Extra wensen van 5 mld. structureel en 2,5 mld. incidenteel
- Structurele meevaller van 0,7 mld. op de begrotingen van OCW en SZW
- Structurele ruimte van 1,3 mld. door verkoop TenneT Duitsland

EMU-saldo en EMU-schuld

Kabinetsraming saldo en schuld (incl. rente, exclusief asiel en wensen)						
In percentage bbp	2023	2024	2025	2026	2027	2028
EMU-saldo	-3,5%	-3,3%	-3,4%	-3,2%	-3,2%	-3,6%
Structureel EMU-saldo	-4,2%	-3,7%	-3,5%	-3,1%	-3,0%	-3,4%
EMU-schuld	49,2%	49,9%	51,4%	52,8%	54,3%	56,4%

- Het saldo is in de gehele meerjarenperiode slechter dan de verwachting bij de Miljoenennota 2023, en is in alle jaren negatiever dan -3% van het BBP.
- In de doorkijk naar 2031 van het CPB verslechtert het EMU-saldo tot 3,7% BBP in 2031 en bedraagt de EMU-schuld 60,4%.
- Met deze cijfers voldoet Nederland niet aan de huidige Europese budgettaire middellangetermijndoelstelling en gaat het saldo ook over de grens van –3% uit de correctieve arm van de Europese begrotingsregels heen.

2. Informatievragen
Begrotingsregels

Wat is afgesproken in het regeerakkoord?

Trendmatig begrotingsbeleid: scheiding inkomsten en uitgaven

- Uitgavenplafonds liggen voor de kabinetsperiode vast
- De lastenontwikkeling staat vast: geen reactie bij meevallers of tegenvallers aan de inkomstenkant
- Hierdoor zorgt een positieve economische ontwikkeling niet voor extra uitgavenruimte
- Daar staat tegenover dat bij een economische neergang ook niet direct bezuinigd hoeft te worden
- Geen incidentele middelen voor structurele wensen

Historische precedenten – deel 1

Financiële crisis, Balkenende IV (2007-2010).
Om de werking van de automatische stabilisatoren te vergroten is ook besloten om de mutaties in werkloosheidsuitgaven en de ruilvoetontwikkeling t.o.v. 2009 **in het saldo te laten lopen** (effect van ca 0,5% bbp). Tevens waren de stimuleringspakketten (ook ca 0,5% bbp) buiten de kaders geplaatst.

Eurocrisis, Rutte II (2012-2017)
In het begrotingsakkoord 2013 wordt besloten tot een aanvullend pakket van hervormingen, ombuigingen en lastenmaatregelen. In totaal was dit pakket (met dus inkomsten en uitkomsten samengenomen) 12,4 miljard euro.

Klimaatakkoord en Pensioenakkoord, Rutte III (2017-2021)
In het voorjaar van 2020 sluit het kabinet een Klimaat- en Pensioenakkoord, waarvoor aan de uitgaven- en inkomstenkant aanpassingen worden gedaan.

Historische precedenten – deel 2

Coronacrisis, Rutte III (2020-2021)
Tijdens de coronacrisis zijn bijvoorbeeld de uitgavenplafonds veelvuldig aangepast om de extra coronamaatregelen te financieren.

Energiecrisis, Rutte IV (2022-nu)
Het in maart 2022 vormgegeven koopkrachtpakket met o.a. verlaging van de btw op energie en de verlaging van de accijnzen op benzine en diesel (lastenkant) werden gedekt met een meevaller in de gasbaten aan de uitgavenkant (dit pakket was in totaal 2,8 miljard). Daarnaast zijn bij de voorjaarsbesluitvorming de verhoging van het defensiebudget (1,7 miljard structureel) en de verhoging van de AOW (gekoppeld aan het minimumloon; 0,5 miljard) gedekt met lastenmaatregelen; onder andere het verlagen van de VPB-schijfgrens (1 miljard). Ook is bij het koopkrachtpakket 2023 (3,2 miljard structureel) en het energiepakket (o.a. prijsplafond; nog 2,7 miljard te dekken) zijn inkomsten en uitgaven samen genomen.

Overig, op initiatief van de Tweede Kamer
Op initiatief van de Tweede Kamer is ook een aantal keer de scheiding van inkomsten en uitgaven niet volledig nageleefd. Een voorbeeld is Motie Hermans in 2021 (demissionaire periode voor 2,1 miljard) of de wijziging ten aanzien van de werkkostenregeling (kosten 193 miljoen met dekking uit Nationaal Groeifonds).

3. Handelingsopties

Verlaging uitgaven

- Energiepakket
- Rente en asiel
- Toeslagen en decentrale overheden

Wensen

keuze

in het saldo

Verhoging lasten

- Pillar II-taakstelling
- Stelpost constructies
- Herijking lastenkader

Tabel 2.1: Kabinetsraming saldo en schuld

In percentage bbp	2023	2024	2025	2026	2027	2028
EMU-saldo	-3,5%	-3,3%	-3,4%	-3,2%	-3,2%	-3,6%
Structureel EMU-saldo	-4,2%	-3,7%	-3,5%	-3,1%	-3,0%	-3,4%
EMU-schuld	49,2%	49,9%	51,4%	52,8%	54,3%	56,4%

CPB: in 2031 EMU-saldo tot -3,7% BBP en EMU-schuld 60,4%

Effect op het EMU-saldo

- Het EMU-saldo is in alle jaren negatiever dan -3% van het BBP. De geraamde EMU-schuld loopt op van 49,2% BBP in 2023 tot 56,4% BBP in 2028.
- Met deze cijfers voldoet Nederland niet aan de Europese budgettaire middellangetermijndoelstelling en gaat het saldo ook over de grens van –3% uit de correctieve arm van de Europese begrotingsregels heen.
- Het huidge CEP-macrobeeld is economisch gezien positief. Een economische omslag werkt relatief hard door in het saldo: 1%-punt daling van de economische groei zorgt voor 0,6%-punt in het saldo.

Variant 1: Volledig gedekte begroting

Raming saldo en schuld						
In percentage bbp	2023	2024	2025	2026	2027	2028
EMU-saldo	-3,0%	-2,9%	-3,2%	-3,0%	-3,0%	-3,4%
EMU-schuld	49%	49%	50%	51%	53%	55%

- Energiepakket wordt gedekt vanuit de SDE-reserve
- Incidentele tegenvaller van 2,5 mld. wordt gedekt met extra taakstellende onderuitputting
- Structurele tegenvaller van 5 mld. op rente en asiel wordt volledig gedekt
- Aanvullende problematiek oplossen binnen eigen begroting

Variant 2:
Geen dekking voor rente, asiel en defensie

Raming saldo en schuld						
In percentage bbp	2023	2024	2025	2026	2027	2028
EMU-saldo	-3,7%	-3,6%	-3,7%	-3,7%	-3,7%	-4,2%
EMU-schuld	49%	50%	52%	54%	56%	59%

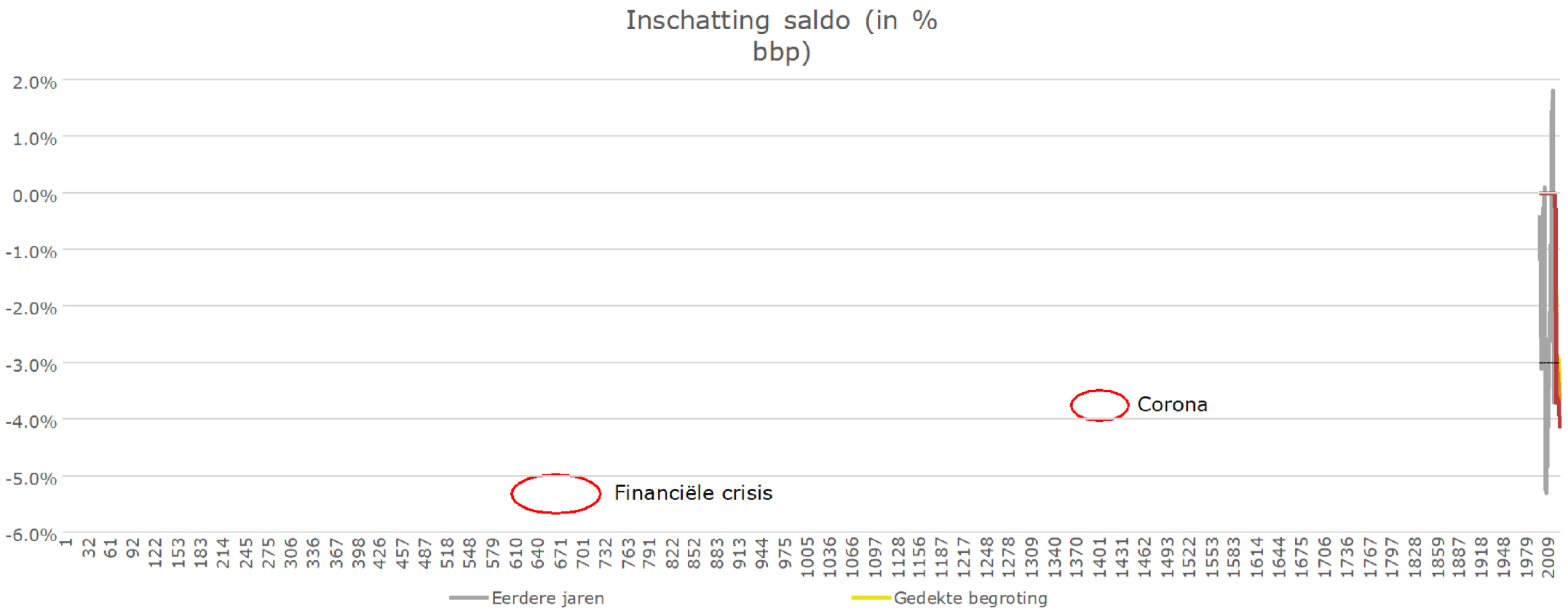
- Energiepakket wordt gedekt vanuit de SDE-reserve
- Structurele tegenvaller van 5 mld. op rente en asiel en incidentele tegenvaller van 2,5 mld. worden niet gedekt
- Intensivering Defensie om tot 2% NAVO-norm te komen wordt niet gedekt
- Overige problematiek oplossen binnen eigen begroting

Variant 3: handelingsoptie

Raming saldo en schuld						
In percentage bbp	2023	2024	2025	2026	2027	2028
EMU-saldo	-3,1%	-2,9%	-3,4%	-3,3%	-3,4%	-3,7%
EMU-schuld	49%	49%	51%	52%	54%	56%

- Energiepakket wordt gedekt vanuit de SDE-reserve
- Incidentele tegenvaller van 2,5 mld. wordt gedekt met extra taakstellende onderuitputting
- Raming asiel structureel verwerken op niveau 2025 en dekken uit meevallers OCW/SZW en verkoop TenneT Duitsland
- Rentetegenvaller deels dekken vanuit restant verkoop TenneT, restant van circa 2,1 mld. moet nog gedekt worden
- Overige problematiek oplossen binnen eigen begroting

Effect op het EMU-saldo

Asiel

- De asieltegenvaller is op basis van de voorlopige Meerjarige Productie Prognose (MPP) 3,5 mld. structureel.
- De hoge instroom en nagenoeg gelijkblijvende uitstroom resulteert in een oplopende gemiddelde bezetting van 140.000 bij het COA.
- Separate factsheets zijn opgesteld over wijze waarop de asielraming tot stand komt en hoe deze in het verleden is verwerkt.

<u>Handelingsperspectief</u>

- Gegeven de onzekerheid in de asielraming op de langere termijn en de gedachtevorming die plaatsvindt over het migratievraagstuk, kan de keuze worden gemaakt de raming op het niveau van 2025 te verwerken in de begroting. De asielopgave wordt dan verlaagd tot circa 2,3 miljard.

Uitgaven Oekraïne

- Binnenlandse Oekraïne-regelingen in principe verlengd tot eind 2024. De beoordeling van de voorstellen vindt plaats op basis van het beleidskader dat eerder aan u is voorgelegd.
- De reservering van 2,5 mld. voor buitenlandse regelingen op de Aanvullende Post is grotendeels bestemd. We komen per departement met een voorstel voor steun voor de komende tijd.
- Indicatief is circa 7½ miljard euro aangevraagd. Deze uitgaven hoeven – conform het beleidskader Oekraïne – niet te worden ingepast en komen ten laste van het EMU-saldo in 2023 en 2024.
- Op korte termijn overkoepelende beslisnota over de verlenging van Oekraïne-regelingen.

4. Voorbereiding en aanpak begrotingsbilateralen

Begrotingsbilateralen

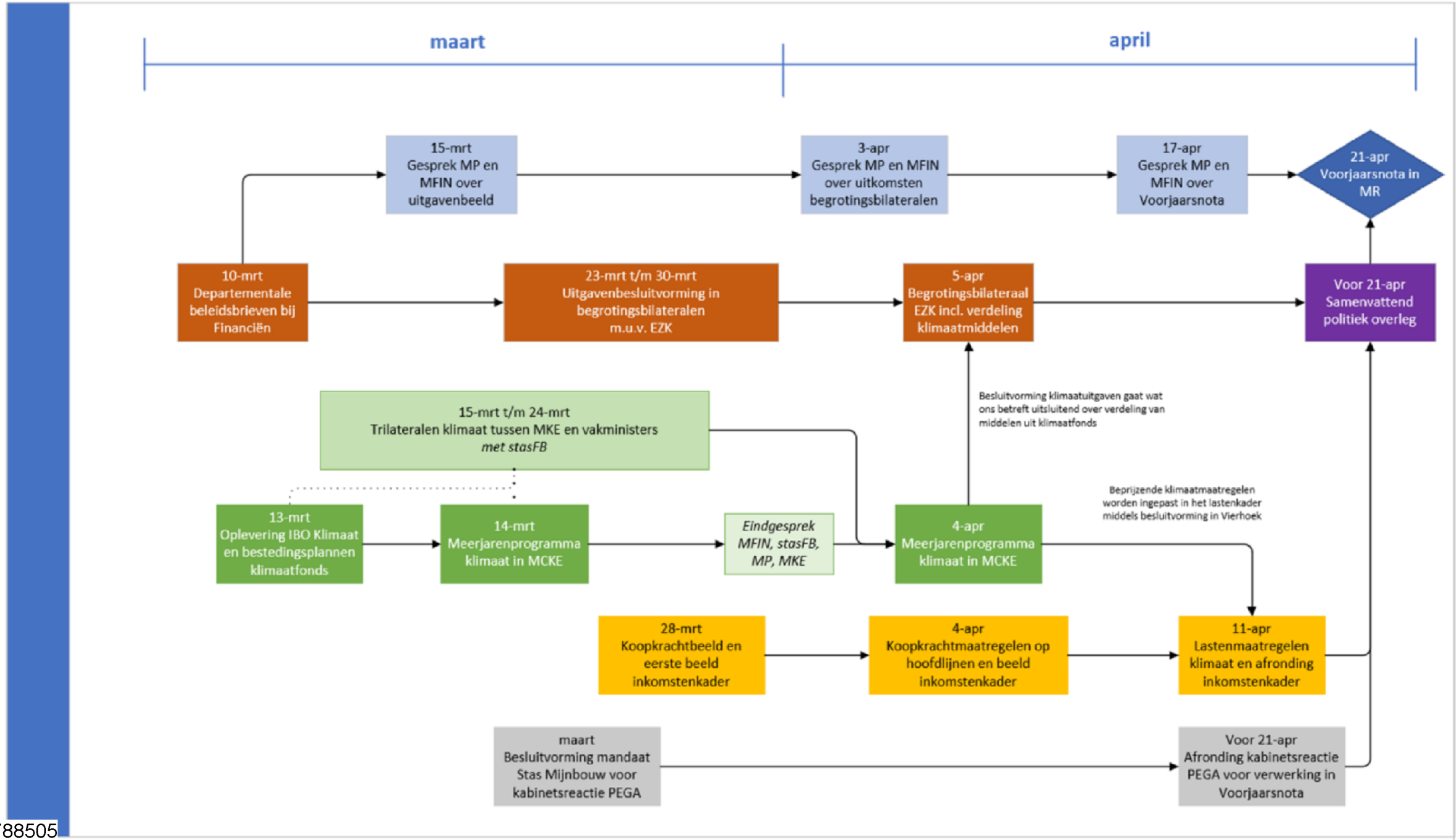
- Donderdag 23 april LNV en BZ
- Dinsdag 28 maart DEF
- Woensdag 29 maart BZK, OCW en SZW
- Donderdag 30 maart IenW, BHOS en VWS
- Woensdag 5 april JenV en EZK

Begrotingsbilaterlen

Standaard agenda

1. Algemene inleiding door minister van Financiën
2. Oplossen problemen binnen eigen begroting
3. Inleveren ruimte voor generale dekkingsopgave

- Bilateralen worden 1 of 2 dagen van te voren voorbesproken
- Direct voorafgaand aan het bilateraal 15 minuten voorgesprek
- Advisering in concrete spreekteksten met gewenste conclusies
- Standpuntentabel als los A4 op tafel, in de conclusies wordt het cijferbeeld vastgezet

maart
april
15-mrt
Gesprek MP en MFIN over uitgavenbeeld
3-apr
Gesprek MP en MFIN over uitkomsten begrotingsbilateralen
17-apr
Gesprek MP en MFIN over Voorjaarsnota
21-apr
Voorjaarsnota in MR
10-mrt
Departementale beleidsbrieven bij Financiën
23-mrt t/m 30-mrt
Uitgavenbesluitvorming in begrotingsbilateralen m.u.v. EZK
5-apr
Begrotingsbilateraal EZK incl. verdeling klimaatmiddelen
Voor 21-apr
Samenvattend politiek overleg
15-mrt t/m 24-mrt
Trilateralen klimaat tussen MKE en vakministers
met stasFB
Besluitvorming klimaatuitgaven gaat wat ons betreft uitsluitend over verdeling van middelen uit klimaatfonds
13-mrt
Oplevering IBO Klimaat en bestedingsplannen klimaatfonds
14-mrt
Meerjarenprogramma klimaat in MCKE
Eindgesprek
MFIN, stasFB, MP, MKE
4-apr
Meerjarenprogramma klimaat in MCKE
Beprijzende klimaatmaatregelen worden ingepast in het lastenkader middels besluitvorming in Vierhoek
28-mrt
Koopkrachtbeeld en eerste beeld inkomstenkader
4-apr
Koopkrachtmaatregelen op hoofdlijnen en beeld inkomstenkader
11-apr
Lastenmaatregelen klimaat en afronding inkomstenkader
maart
Besluitvorming mandaat Stas Mijnbouw voor kabinetsreactie PEGA
Voor 21-apr
Afronding kabinetsreactie PEGA voor verwerking in Voorjaarsnota

Ministerie van Financiën

AFGESCHERMD
HEDEN
TER ADVISERING VOOR GESPREK MET MP 22/3 12.00 – 12.45
Aan
de minister

Directoraat-Generaal van de Rijksbegroting
Inspectie der Rijksfinanciën

Persoonsgegevens

nota

Begrotingsgesprek met de MP

Datum
21 maart 2023

Notanummer
2023-0000078070

Bijlagen
1. Bespreekdocument
2. Factsheet rente
2. Kaderbrief

Aanleiding
U spreekt woensdag 22 maart (12.00u tot 12.45u) met de MP over de koers voor de begrotingsbesprekingen.

Adviezen
U wordt geadviseerd een beslissing te nemen over het **(1)** wel of niet dekken van de oplopende rente-uitgaven, **(2)** de omgang met de oplopende kosten voor asiel en **(3)** en hierover overeenstemming te bereiken met de mp.

Kernpunten
- De rente-uitgaven zijn een generaal dossier aan de uitgavenkant van de begroting onder het uitgavenkader. Dit betekent dat de stijgende rente-uitgaven moeten worden gedekt door andere uitgaven op de begroting te verlagen. Dit volgt één-op-één uit de begrotingsregels. Inhoudelijk is het inpassen ook zeker verdedigbaar gegeven het expansieve beleid van het kabinet. Het coalitieakkoord bevat een plus door hogere uitgaven; hiermee is het begrotingsbeleid expansief. De overheid jaagt daarmee ook de krapte op de arbeidsmarkt aan en de inflatie. Het inpassen van de dekkingsopgave brengt het uitgavenniveau terug tot het voorgenomen pad uit het coalitieakkoord. De begroting dient structureel aangepast te worden voor de hogere rente-uitgaven.
- De rente-uitgaven lopen structureel op tot 8,9 miljard euro. Op basis van de begrotingsregels is de structurele dekkingsopgave voor deze kabinetsperiode in de Januaribrief bepaald op ca. 2,8 miljard euro.
- De bewindspersonen van JenV hebben in hun beleidsbrief een voorlopige asielraming opgenomen van oplopend structureel 3,5 miljard euro. Hierbij is een afslag van ca. 10% gehanteerd vanwege instroombeperkende maatregelen. Conform de ODA-systematiek wordt hiervan 1,5 miljard euro in rekening gebracht op het budget voor ontwikkelingssamenwerking. N.B. Justitie heeft inmiddels een herziene asielraming aangekondigde waarbij de 10% afslag is komen te vervallen. Hierdoor zal de raming opwaarts worden bijgesteld.
- De kosten van de Spreidingswet (asiel) moeten nog worden gedekt.
- De optelsom van bovenstaande uitgaven aan rente en asiel leidt tot een dekkingsopgave van 5 miljard euro structureel.
- Dit kan alleen worden gedekt als hiervoor een verdeelsleutel wordt vastgesteld in de MR van vrijdag a.s. Dit kan in bijgevoegde Kaderbrief.

- Indien de verdeelsleutel niet vrijdag wordt vastgesteld dan zal bij aanvang van ieder begrotingsbilateraal moeten worden gedeeld welk bedrag iedere vakminister moet bijdragen. Vakministers hebben dan nog geen maatregelen voorbereid. Daarom zal (minimaal) een tweede gespreksronde nodig zijn.
- Bij een dekkingsopgave van 5 miljard structureel zijn concrete maatregelen onvermijdelijk. Voorbeelden waaraan gedacht kan worden zijn het verhogen van het eigen risico in de zorg, besparingen op het terrein van de ouderenzorg of het schrappen van de kinderopvang uit het coalitieakkoord.
- Dit vraagt daarom een duidelijk en stevig politiek akkoord op het doel van een gedekte begroting. Als hierover politieke twijfel bestaat dan kan de politieke keuze worden gemaakt de rente-uitgaven buiten het plafond te plaatsen. De rente-uitgaven komen dan volledig ten laste van het EMU-saldo. Het EMU-saldo is op basis van de CEP-doorrekening in alle jaren negatiever dan -3% van het BBP en in de Voorjaarsnota zelfs richting de -4% gaan. Met deze cijfers voldoet Nederland niet aan de Europese regels.
- Voor wat betreft de asielraming kan de politieke keuze worden gemaakt deze niet volledig te verwerken maar te beperken tot het uitgavenniveau in 2025. Redenen hiervoor kunnen zijn de onzekerheid in de asielraming op de langere termijn en de gedachtevorming die plaatsvindt over het migratievraagstuk. Dit vraagt wel om overleg op korte termijn met de bewindspersonen van JenV en de MP.
- Bovenop het rente- en asielvraagstuk vragen vakministers om zeer forse intensiveringen. Hiervoor is geen ruimte onder het uitgavenplafond.
- Als de politieke afweging wordt gemaakt de stijgende rente-uitgaven niet te dekken door andere uitgaven te verlagen dan moet er op alle ander dossiers duidelijk draagvlak zijn dat het hier definitief bij blijft. Daarbij gelden voor overige discussies over de begroting de regels dat:
    1. Per saldo meevallers en onderuitputting worden ingeleverd;
    2. Overige problemen binnen de begroting moeten worden oplost;
    3. Geen intensiveringen bovenop het coalitieakkoord.

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden
Niet van toepassing.

Ministerie van Financiën

HEDEN – SVP RETOUR VOOR MORGENOCHTEND 10:00
TER BESLISSING
Aan
de minister
de staatssecretaris van Financiën – Fiscaliteit en Belastingdienst (ter info)
de staatssecretaris van Financiën – Toeslagen en Douane (ter info)

Directie Begrotingszaken

Persoonsgegevens

nota

Kaderbrief 2023

Datum
22 maart 2023

Notanummer
2023-0000079802

Bijlagen
geen

Aanleiding

Vrijdag 24 maart ligt de Kaderbrief in de MR. Bijgevoegd vindt u de concept Kaderbrief. Deze is aangepast naar aanleiding van het gesprek met de MP van vanmiddag. Na uw akkoord zullen wij deze verzenden naar AZ.

Beslispunten

- Bent u akkoord met verzending van de Kaderbrief naar AZ voor bespreking in de MR van 24 maart? Zo ja, kunt u dan bijgevoegd aanbiedingsformulier ondertekenen?

Kernpunten

- Op basis van het gesprek met de MP vanmiddag is een aantal wijzigingen aangebracht in de Kaderbrief ten opzichte van de niet verstuurde versie vorige week:
    - De asieluitgaven worden structureel beperkt tot het uitgavenniveau in 2025;
    - Er wordt geen verdeelsleutel opgenomen;
    - Er is sterker de nadruk gelegd op de volgende uitgangspunten:
        - Per saldo meevallers en alle onderuitputting moet worden ingeleverd;
        - Overige problemen moeten binnen de begrotingen worden opgelost én er moet een bijdrage worden geleverd voor de rente en asiel tegenvallers;
        - Er is geen ruimte voor intensiveringen bovenop het coalitieakkoord.
        - Daarnaast wordt het belang benoemd dat de doelen uit het coalitieakkoord worden gerealiseerd met het geld dat hiervoor begroot is en dat de investeringsagenda van het kabinet doelmatig kan worden geïmplementeerd.
- Met ambtelijk AZ is afgesproken om morgenochtend de Kaderbrief te delen met departementen. Wij vragen u daarom om voor 10:00 morgenochtend akkoord te geven voor verzending.
- Op vrijdag publiceert het CBS de realisatie van het EMU-saldo 2022. Dit zal ten opzichte van Najaarsnota 2022 sterk verbeterd zijn. Dit wordt benoemd in de inleiding van de Kaderbrief en u ontvangt hog een aparte spreeklijn.

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden
Niet van toepassing.

Vooraf

Het kabinet voert een trendmatig begrotingsbeleid. De begrotingsregels zijn vastgelegd in de Startnota. Het kabinet hanteert een scheiding tussen inkomsten en uitgaven. Het maximale uitgavenniveau ligt vast in het uitgavenplafond. Met het lastenkader wordt de beleidsmatige lastenontwikkeling beheerst.

1. Uitgavenbeeld: structureel hogere uitgaven aan rente en asiel

- De structurele tegenvallers zijn miljarden groter dan de meevallers:
  - De rente-uitgaven lopen structureel op met 8,9 mld. De structurele dekkingsopgave voor deze kabinetsperiode bedraagt 2,8 mld. De overige 6,1 mld. na de kabinetsperiode loopt in het saldo.
  - De voorlopige asielraming van JenV leidt tot structureel 3,5 miljard hogere uitgaven.
  - Meevallers en onderuitputting in beleidsbrieven bieden onvoldoende dekking.
- De optelsom van rente en asiel leidt tot een dekkingsopgave van 5 miljard euro structureel. Dit kan alleen worden gedekt als hiervoor een Kaderbrief met verdeelsleutel wordt vastgesteld in de MR van vrijdag a.s.
- Indien de verdeelsleutel niet vrijdag wordt vastgesteld dan zal bij aanvang van ieder begrotingsbilateraal moeten worden gedeeld welk bedrag iedere vakminister moet bijdragen. Vakministers hebben dan nog geen maatregelen voorbereid. Daarom zal (minimaal) een tweede gespreksronde nodig zijn.
- Bij een dekkingsopgave van 5 miljard structureel zijn concrete maatregelen onvermijdelijk. Voorbeelden waaraan gedacht kan worden zijn het verhogen van het eigen risico in de zorg, besparingen op het terrein van de ouderenzorg of het schrappen van de kinderopvang uit het coalitieakkoord.
- Dit vraagt daarom een duidelijk en stevig politiek akkoord op het doel van een gedekte begroting.
- Als hierover twijfel bestaat dan kan de politieke keuze worden gemaakt de rente-uitgaven buiten het kader te plaatsen. De rente-uitgaven komen dan volledig ten laste van het EMU-saldo. Het EMU-saldo is op basis van de CEP-doorrekening in alle jaren negatiever dan -3% van het BBP. Met deze cijfers voldoet Nederland niet aan de Europese regels.
- Voor wat betreft de asielraming kan de keuze worden gemaakt deze niet volledig te verwerken maar te beperken tot het uitgavenniveau in 2025. Redenen hiervoor kunnen zijn de onzekerheid in de asielraming op de langere termijn en de gedachtevorming die plaatsvindt over het migratievraagstuk. Dit vraagt wel om overleg op korte termijn met de bewindspersonen van JenV.
- Bovenop het rente- en asielvraagstuk vragen vakministers om forse intensiveringen. Hiervoor is geen ruimte binnen het uitgavenkader.
- Als de politieke afweging wordt gemaakt de stijgende rente-uitgaven niet te dekken door andere uitgaven te verlagen dan gelden voor overige discussies over de begroting de regels dat:
  1. Per saldo meevallers en onderuitputting wordt ingeleverd;
  2. Overige problemen binnen de begroting moeten worden oplost;
  3. Geen intensiveringen bovenop het coalitieakkoord.

2. Incidentele opgave: inzet SDE voor prijsplafond en onderuitputting voor Toeslagen en gemeenten

- De incidenteel hogere uitgaven voor toeslagen (1,2 mld.) en financiering medeoverheden (1,3 mld.) kunnen worden gedekt door aanvullend onderuitputting in de te boeken in 2023 en 2024. Nadat het bedrag voor financiering medeoverheden voor 2027 is toegevoegd aan de begroting wordt deze voor 2028 geëxtrapoleerd. Vanaf 2028 lopen de kosten in het EMU-saldo.
- Na saldering met de inframarginale heffing, solidariteitsheffing en gasbaten resteert voor het prijsplafond en TEK een opgave van 2,7 mld. Deze resterende opgave kan worden gedekt uit de ruimte in de SDE. Daarna kan bezien worden of resterende SDE-ruimte kan worden ingezet voor de klimaatopgave.

3. EMU-saldo negatief

- Het EMU-saldo op basis van het CEP is in alle jaren negatiever dan -3% van het BBP. Hierin is het niet dekken van de hogere rente-uitgaven meegenomen. De geraamde EMU-schuld loopt op van 49,2% BBP in 2023 tot 56,4% BBP in 2028 (zie tabel 1a). In de doorkijk naar 2031 van het CPB verslechtert het EMU-saldo tot 3,7% BBP in 2031 en bedraagt de EMU-schuld 60,4%.
- Met deze cijfers voldoet Nederland niet aan de Europese regels. Bijvoorbeeld het saldo gaat over de grens van –3% uit de correctieve arm van de Europese begrotingsregels heen.

Tabel 1a. Kabinetsraming saldo en schuld o.b.v. CEP

In percentage bbp	2023	2024	2025	2026	2027	2028
EMU-saldo	-3,5%	-3,3%	-3,4%	-3,2%	-3,2%	-3,6%
EMU-schuld	49,2%	49,9%	51,4%	52,8%	54,3%	56,4%

[voor de volledigheid opgenomen: geen nieuwe informatie t.o.v. gesprek 15/3]

4. Lastenkader

- Maatregelen in het inkomstenkader die leiden tot een derving moeten worden gecompenseerd met extra opbrengsten en vice versa, zodat het inkomstenkader wordt gesloten. Dit voorjaar moet ten minste besloten worden over de reguliere herijkingen van ramingen, de aanpak van constructies en fiscale regelingen, het lasteneffect van de zorgpremies en de evaluaties van fiscale regelingen. Dit beeld is rustig.
- Discussie verwacht rondom de pillar II-taakstelling en het invullen van de stelpost belastingconstructies.
- Voor koopkracht, energierekening en armoedeproblematiek wordt dit voorjaar alleen besloten over welke knoppen verder uitgewerkt worden (om het in de uitvoering mogelijk te maken). Definitieve besluitvorming en maatvoering vindt plaats in augustus en verloopt via de Vierhoeken.

5. Klimaat

- In het coalitieakkoord is afgesproken te sturen op ca. 60% CO2-reductie in 2030 om met zekerheid uit te komen op 55%. Daarvoor is een omvangrijk maatregelenpakket nodig. Hierbij is het belangrijk gelijktijdig te besluiten over het klimaatfonds en normerende en beprijzende maatregelen. Voor dit pakket gelden de reguliere begrotingsregels. Deze periode vinden BWO's plaats waarin maatregelen per sector worden besproken. Een eindgesprek tussen MKE, MFIN, SFIN en MP is gepland op 18 april.
- Om doorrekening door PBL mogelijk te maken moet besluitvorming dit voorjaar worden afgerond.

6. Parlementaire Enquêtecommissie Aardgaswinning Groningen (PEGA)

- Besluitvorming over mandaat van Stas Mijnbouw voor kabinetsreactie is voorzien in de MR van 24 maart.

Ministerie van Financiën

Directie Begrotingszaken

Persoonsgegevens

TER ADVISERING TBV MR 24/03 [MONDELING PUNT]
Aan
de minister
de staatssecretaris van Financiën – Fiscaliteit en Belastingdienst
de staatssecretaris van Financiën – Toeslagen en Douane

nota

Kaderbrief 2023

Datum
23 maart 2023

Notanummer
2023-0000080952

Bijlagen
geen

Aanleiding
Op vrijdag 24 maart ligt de Kaderbrief ter behandeling in de MR.

Kernpunten
- Vorige week heeft de minister in de MR een mondelinge toelichting gegeven op de Voorjaarsbesluitvorming. De voorliggende Kaderbrief is een nadere toelichting hierop mede vanwege de vragen die vorige week opkwamen.
- De Kaderbrief bevat het actuele budgettaire en economische beeld op basis van het Centraal Economisch Plan (CEP) van het CPB, zodat vakministers hierover beschikken voordat de begrotingsgesprekken van start gaan. De gesprekken vinden grotendeels volgende week dinsdag t/m donderdag plaats.
- In de hoofdboodschap van de Kaderbrief staat centraal dat er een omvangrijke budgettaire opgave van structureel 5 miljard euro bestaat en dat de budgettaire grenzen zijn bereikt, versterkt door de onderuitputting, de krapte op de arbeidsmarkt en de historisch hoge inflatie.
- De Kaderbrief bevestigt de uitgangspunten uit de Januaribrief. Dit betekent:
    1. Per saldo meevallers en alle onderuitputting moet worden ingeleverd;
    2. Overige problemen moeten binnen de begroting worden opgelost én er moet een bijdrage worden geleverd voor rente en asiel;
    3. Geen intensiveringen aanvullend op het coalitieakkoord.
- De brief staat formeel niet op de agenda en is in overleg met de Bescherming van de persoonlijke levenssfeer geagendeerd als een mondeling punt.
- U wordt gevraagd de brief tijdens de vergadering uit te laten delen. U heeft hiervoor 30 prints mee.
- De directeuren FEZ hebben de brief reeds op donderdagochtend ontvangen en geven de brief mee aan de bewindspersonen.

Spreeklijn
- Afgelopen vrijdag heeft de minister van Financiën een mondelinge toelichting gegeven over de voorjaarsbesluitvorming. Hierover kwam een aantal vragen en de voorliggende Kaderbrief bevat daarom een nadere toelichting.
- In deze brief bevestigen we wederom de uitgangspunten uit de Januaribrief. Er is een forse opgave vanuit asiel, boven op de stijgende rente-opgaven.
- Op hoofdlijnen moet structureel 5 miljard gedekt worden om tot een sluitende begroting te komen. Iedereen wordt daarom gevraagd hier een structurele bijdrage voor in te leveren.

- We hebben met elkaar financiële kaders en begrotingsregels afgesproken. Dit betekent dat rekeningen moeten worden gedekt. Ook om te voorkomen dat de inflatie verder stijgt en dat we de rekening doorschuiven naar volgende generaties.
- Het EMU-saldo is in alle jaren negatiever dan -3%. Als we de rente niet dekken loopt dit op tot meer dan -3,5%. Dekken we ook asiel en overige intensiveringen niet, dan gaan we ruim door de -4%. We moeten ons realiseren dat dit een budgettair beeld is in relatief gunstige, maar ook onzekere, economische tijden. We voldoen met deze begrotingscijfers niet aan de Europese begrotingsregels.
- Naast deze opgave in het uitgavenkader zal dit voorjaar ook besloten moeten worden over onder meer klimaat, de lasten en het aflopen van de steunmaatregelen voor huishoudens als gevolg van de hoge energierekening. Ook deze voorstellen zullen moeten worden gedekt binnen de begroting. Concreet betekent dit voor de begrotingsbesprekingen dat:
    1. Per saldo meevallers en alle onderuitputting moet worden ingeleverd;
    2. Dat u overige problemen binnen de eigen begroting oplost én een bijdrage levert voor rente en asiel;
    3. Dat er geen ruimte is voor intensiveringen aanvullend op het coalitieakkoord.
- De gesprekken over de begroting beginnen volgende week. Op dinsdag beginnen de gesprekken met de Landbouw- en Defensiebegroting en de dagen daarna de andere begrotingen. Ik vraag u kritisch naar uw begroting te kijken en ruimte in te leveren voor het oplossen van de budgettaire problemen.

Toelichting
Interdepartementale rondvraag heeft geleid tot onderstaande mogelijke input vanuit collegaministers tijdens de behandeling van de Kaderbrief in de MR.

Mogelijke inbreng JenV
Invulling dekkingsopgave energieplafond
- Bij het lezen van de Kaderbrief resteert nog de vraag hoe de uitgaven aan het energieplafond van dekking voorzien zullen worden.

U kunt hierop reageren met:
- De incidentele dekking van het energieplafond is vooralsnog onderdeel van gesprek. Hiervoor worden verschillende opties in kaart gebracht.

Mogelijke inbreng departement SZW
- SZW heeft voor hun migratiedossiers (inburgering en effect op bijstand) een generale claim ingediend. Wij hebben ambtelijk aangegeven dat alleen de JenV gerelateerde migratiedossiers als Rijksbrede opgave worden gezien.

Eenheid van het kabinetsbeleid

U kunt hierop reageren met:
- De asielproblematiek op de JenV begroting is fors. De omvang wordt te groot geacht om van specifieke dekking te voorzien op de JenV begroting van 17 miljard. Praktisch zou je fors moeten snijden in bijvoorbeeld de politie. Daarom moet iedereen hieraan bijdragen. De begroting van SZW bedraagt ruim 100 miljard. De SZW-begroting biedt daarom wel goede mogelijkheden om de hogere kosten op te vangen.

Q&A's

Q: Waarom is er geen verdeelsleutel in de Kaderbrief opgenomen?

- Bij de Januaribrief is een indicatieve verdeelsleutel opgenomen. Besloten is om geen actuele sleutel rond te sturen. We gaan per begroting bekijken wat er mogelijk is. Uitgangspunt is dat conform de verdeelsleutel de problematiek naar evenredigheid gaat worden opgelost.

Q: Op basis waarvan is de tegenvaller van 3,5 miljard oplopend tot 5 miljard gebaseerd?

- Indicatief bedraagt de tegenvaller 3,5 mld. in 2023. Dit bedrag loopt op tot 5 mld. structureel vanaf 2028.
- De tegenvaller bestaat uit de optelsom van rente, de asielraming en de kosten van de Spreidingswet minus een bijdrage uit het ODA-budget voor de asielraming.
- De asielraming is op het niveau van 2025 doorgetrokken gegeven de onzekerheid in de asielraming op de langere termijn en de gedachtevorming die plaatsvindt over het migratievraagstuk. Uiteraard worden de ramingen nog verder getoetst op onvermijdelijkheid.
- De exacte bedragen staan daarom logischerwijs in deze fase van de begrotingsbesprekingen nog niet volledig stil. De bedragen bieden wel een goede indicatie van de verwachtte kosten.
- Aan de hand van de begrotingsbesprekingen worden de bedragen geactualiseerd. In de Voorjaarsnota worden de definitieve bedragen opgenomen.

Q: Waarom moet de rente gedekt worden, wat is de logica hierachter?

- In de Startnota heeft het kabinet de vertaling gemaakt van het coalitieakkoord naar bindende budgettaire afspraken. Hierbinnen vallen ook de begrotingsregels, die voorschrijven dat rentetegenvallers onder het plafond gedekt moeten worden.
- Als we hier nu vanaf wijken, schept dat een ongewenst precedent dat begrotingsregels opzij kunnen worden geschoven wanneer deze ons niet goed uitkomen.
- We moeten terug naar een ordentelijk, rustig proces met budgettaire discipline. Afspraak is afspraak.

Q Waarom is het verstandig de rekening van het energiepakket en de rente te dekken?

- In zijn algemeenheid bezien is het ook verstandig om de nu openstaande dekkingsopgave te vullen. Het coalitieakkoord was historisch expansief, en we zien krapte op de arbeidsmarkt. Dit uit zich onder andere in onderuitputting op de begrotingen; middelen kunnen niet tot besteding komen.
- Daarnaast bevinden we ons ook in een omgeving met hoge inflatie; door de openstaande dekkingsopgave in te vullen zorgen we dat de inflatie niet verder wordt aangewakkerd met alle nadelige gevolgen van dien. De overheid moet het beleid van de ECB niet tegenwerken.
- Tot slot willen we geen rekeningen doorschuiven naar toekomstige generaties. Als we de rentetegenvaller niet dekken, begint het volgende kabinet met een fikse tegenvaller op het EMU-saldo.

Q: Waarom volgen we het coalitieakkoord niet? De reële rente is negatief. Het is daarom niet nodig om de rente te dekken.

- In het coalitieakkoord staat dat hoger verwachte inflatie leidt tot hogere nominale uitgaven, maar ook hogere nominale inkomsten. Daarmee vormt een hogere inflatie geen directe bedreiging voor de gezondheid van de overheidsfinanciën. De hogere inflatie gaat nu gepaard met hogere rente, wat leidt tot tegenvallers. Die moeten worden gedekt.
- Deze hoofdlijnen uit het coalitieakkoord zijn vertaald in begrotingsregels, die het kabinet bij de start van de kabinetsperiode met de Startnota heeft vastgesteld. Dit besluit hebben we in de eerste vergadering genomen en vormt het kader waarbinnen we handelen.
- Ik vind het belangrijk dat we economische gelegenheidsargumenten niet vermengen met de politieke afspraken over de begrotingsregels. We zouden deze discussie ook niet voeren als het een meevaller betreft.
- Daarbij komt dat we niet sturen op EMU saldo/schuld, maar op uitgavenplafonds. Dat is ons budgettaire anker. Dat zorgt er ook voor dat we blijven kijken naar het integrale beeld en niet naar één specifieke post.
- Begrotingsdiscipline is een opdracht aan ons allen. Afspraak is afspraak.

Letterlijke tekst uit het coalitieakkoord (pag. 46)
"Hoger dan in dit coalitieakkoord verwachte inflatie zal leiden tot hogere nominale uitgaven dan verwacht, maar ook tot hogere nominale inkomsten dan verwacht. Daarmee vormt een hogere inflatie geen directe bedreiging voor de gezondheid van de overheidsfinanciën. Wanneer de hogere inflatie gepaard zou gaan met een hogere reële rente, zal dit leiden tot tegenvallers. De gemiddelde looptijd op de staatsschuld van ca. 8 jaar vormt hiertegen een bescherming in de tijd. Ten slotte, hogere inflatie kan wanneer de lonen niet (volledig) meestijgen, leiden tot koopkrachtverlies. De coalitie zal dit elk jaar bij de koopkrachtbesluitvorming op het hoofdbesluitvormingsmoment betrekken."

Q: Waarom wordt alleen de oploop binnen de kabinetsperiode tot en met 2025 gedekt?

- Eén van de begrotingsregels van het kabinet luidt dat mee/tegenvallers als gevolg van macro-economische ontwikkelingen ná de kabinetsperiode niet hoeven te worden betrokken bij de besluitvorming.
- De achtergrond van deze begrotingsregel is onder andere het zorgen voor prudentie: een zittend kabinet kan geen meevallers inzetten die pas na de eigen kabinetsperiode tot uiting komen.
- De toepassing van deze regel is niet éénduidig. Maar de voorgestelde interpretatie biedt ruimte om het rentebedrag uit het laatste jaar van de kabinetsperiode als structurele opgave door te trekken. In dit geval oplopend tot 2,8 miljard euro in 2025.
- Dit is de maximale manoeuvreerruimte binnen onze begrotingsregels en ik ben daartoe bereid om tot een overzichtelijke en haalbare dekkingsopgave te komen. Maar dit is het dan ook. Deze opgave moet volledig ingevuld worden.
- De verdere oploop na 2025, zoals gepresenteerd in de Najaarsnota, loopt bij deze invulling vooralsnog het EMU-saldo in. Dit is een budgettair risico maar verdedigbaar gelet op de begrotingsregels zoals deze door eerdere kabinetten zijn toegepast.

Q: Het CBS publiceerde vandaag cijfers voor het EMU-saldo die beter zijn dan verwacht. Wat betekent dit voor de begroting?

- Dit lijkt goed nieuws voor de overheidsfinanciën, maar kanttekening is wel dat de verbetering van het saldo met name het gevolg is van onderuitputting. Het is ons afgelopen jaar niet gelukt om alle middelen die voor beleidsdoelen gereserveerd zijn uit te geven.
- Het verbeterde saldo betekent niet dat er meer budgettaire ruimte is. De gereserveerde middelen voor investeringen zullen op een gegeven moment tot besteding komen, wat dan in latere jaren het saldo belast. De betere realisatie over 2022 betekent in feite dat we in de toekomst een tegenvaller kunnen verwachten.
- Voor de onderhandelingen over begroting veranderen de nieuwe cijfers niets. Ze onderstrepen wel dat we de grenzen hebben bereikt van wat mogelijk is en dat we alle aandacht moeten richten op het realiseren van de ambities uit het coalitieakkoord.

Q: Wat verklaart nu de hoge asielraming?

- De situatie in de wereld is onzeker. Het aantal asielaanvragen neemt toe. Overigens niet alleen in Nederland, maar ook breder in Europa.
- Dit betekent dat we meer mensen moeten opvangen in Nederland en meer asielaanvragen moeten behandelen.
- De begroting voor organisaties in de asielketen gaat op dit moment uit van fors lagere aantallen dan waar we nu mee geconfronteerd worden. Hoewel het kabinet een fundamenteel gesprek voert over de brede migratie-agenda inclusief asiel, dienen we ons in de Voorjaarsnota rekenschap te geven van de huidige situatie en raming. We willen de crisissituatie van afgelopen zomer voorkomen.

Q: Waarom gaan we uit van meerjarige budgettaire verwerking van asiel?

- Het beeld wat uit de asielraming volgt verslechterd fors in de meerjarenperiode. We kiezen er daarom voor de raming op het niveau van 2025 meerjarig budgettair door te trekken.
- In eerdere situaties waarbij de asielraming fors steeg is er voor gekozen incidenteel te verwerken. Waarna achteraf bleek dat dit een meerjarige onderschatting was van de instroom, bezetting en het benodigde budget. Dit liet ook een recent Rekenkameronderzoek zien.
- Als je de huidige raming slechts incidenteel verwerkt loop je het risico dat je problematiek voor je uit schuift. Dat proberen we nu te voorkomen, zodat ook uitvoeringsorganisaties zoals COA en IND kunnen inspelen op de meerjarig hogere asielinstroom.

Q: Wat kost het om Defensie naar 2% te laten groeien?

- Defensie vraagt zelf additioneel om structureel naar 2% te groeien. Dit zou jaarlijks ca. 2,1 mld. kosten en het EMU-saldo verslechteren met 0,2%-punt. Hiervoor is geen ruimte.
- De inzet van FIN is een realistische begroting voor Defensie. De Defensie uitgaven verdubbelen van 8,5 mld. in 2017 naar 18 mld. in 2028. Er is sprake van krapte op de Defensie- en arbeidsmarkt en forse onderuitputting.
- Met kasschuiven uit 2023 én 2024 komt er een realistischer ingroeipad en wordt in 2025, 2026 en 2027 de NAVO-doelstelling gehaald.
- Na 2028 naar structureel 2% is aan een volgend kabinet.

Q: Waarom valt de aanvullende prijsbijstelling lager uit dan bij Najaarsnota gedacht?

- De aanvullende prijsbijstelling valt lager uit dan gedacht doordat onder andere de gemiddelde prijsontwikkeling van energie lager is uitgevallen. Dit is op zichzelf goed nieuws.
- Afgelopen zomer bleek de inflatie fors op te lopen. Daarom is bij Najaarsnota besloten om dit Voorjaar aanvullend te compenseren voor prijsontwikkelingen.
- In de Najaarsnota is een indicatieve berekening opgenomen, deze kwam uit op 1,5 miljard structureel. Zoals afgesproken is de aanvullende compensatie over 2022 nu herberekend op basis van de meest actuele raming van het CPB, deze komt uit op 700 mln. structureel.
- Naast deze aanvullende prijsbijstelling ontvangen departementen ook de reguliere prijsbijstelling over 2023. Deze bedraagt circa 3 miljard euro structureel. Dit is fors meer dan de reguliere prijsbijstelling die over 2022 werd uitgekeerd in het voorjaar van 2022.
- Alles bij elkaar wordt er dus fors meer geld toegevoegd aan de begrotingen voor de gestegen prijzen.

Q: Hoe gaan we om met de zorgpremies

- Indien er een meevaller optreedt bij de Zvw-uitgaven, zorgt dit voor een lastenverlichting via lagere Zvw-premies. Om het inkomstenkader te sluiten, is daarom in principe een compenserende lastenverzwaring nodig, om per saldo op 0 uit te komen.
- Conform de begrotingsregels bestaat ook de mogelijkheid om die compenserende lastenverzwaring te voorkomen, als de meevaller aan de uitgavenkant niet ingezet wordt. Gegeven de opgave aan de uitgavenkant dit voorjaar, heeft FIN niet voor die mogelijkheid gekozen.
- Als een meevaller bij de Zvw-uitgaven op zou treden, wordt deze dus ingezet aan de uitgavenkant en is compenserende lastenverzwaring nodig. Die zou conform de reguliere systematiek gevonden worden in verhoging van het tarief eerste schijf in de IB en van de AOF-premie
- Voorlopig is nog geen sprake van een meevaller in de Zvw-uitgaven, maar het beeld staat pas stil na de begrotingsbilateraal met VWS.

Belang van de staat - lopende onderhandelingen

Q Wat is de lijn voor Box 3

- Het is duidelijk geworden dat invoering van het nieuwe box 3-stelsel per 2026 niet meer haalbaar is.
- Uitstel met een jaar levert een eenmalige dekkingsopgave op van circa € 400 miljoen. De invulling van deze dekkingsopgave wordt volgende week voorgelegd in de politieke vierhoek.
- Parallel wordt gewerkt aan verfijning van het overbruggingsstelsel. Ook deze opties (en – indien van toepassing – de benodigde dekking) zullen terugkomen in de politieke vierhoek van 28 maart.

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden

Niet van toepassing.

Ministerie van Financiën

HEDEN
TER BESLISSING
Aan
de minister

Inspectie der Rijksfinanciën

Persoonsgegevens

nota

Vervolg Oekraïneregeling internationale steunverzoeken

Datum
23 maart 2023

Notanummer
2023-0000080317

Bijlagen
geen

Aanleiding

Zoals eerder met u besproken, verloopt de uitputting van de reservering op de Aanvullende Post (AP) voor Oekraïne van 2,5 mld. voor 2023 snel. Daarom leggen wij ons voorstel voor hoe om te gaan met internationale steunverzoeken. BHOS, BZ en Defensie hebben dit punt alle drie opgebracht in hun beleidsbrieven. Daarnaast vragen wij uw akkoord op overheveling van middelen uit de huidige reservering.

Beslispunt

- Bent u akkoord met het voorleggen van de volgende lijn in de Voorjaarsnota in plaats van het ophogen van de reservering?

  Het kabinet stelt voor internationale steunverzoeken vanuit Oekraïne aanvullend budget beschikbaar vanuit generale middelen (niet-plafondrelevant). Per steunverzoek wordt beoordeeld of en welk deel van de steun generaal gecompenseerd wordt. Dit geldt voor uitgaven die direct ten gunste van Oekraïne en Oekraïners komen: acute herstelwerkzaamheden in en wederopbouw van Oekraïne, begrotingssteun aan Oekraïne, en militaire ondersteuning ter verdediging van het Oekraïens grondgebied. Uitgaven die hiervoor in aanmerking komen, dienen te zijn berekend op basis van een fair share bijdrage van Nederland, aan de hand van (waar mogelijk) de internationaal vastgestelde steunbehoefte. Het gaat om urgente en additionele uitgaven die bovenop het reguliere beleid komen en waarvoor geen of gedeeltelijk budget beschikbaar is op de reguliere departementale begrotingen. De generale compensatie geldt alleen voor uitgaven van incidentele aard. Uitgaven met een structureel karakter vallen onder de reguliere begroting. Besluitvorming over nieuwe voorstellen zal plaatsvinden in de MR, voorafgegaan door een ambtelijk voorportaal en reguliere onderraad. Hierbij geldt een afbakening in de tijd tot eind 2024, met een weegmoment in het voorjaar van 2024.

- Bent u akkoord met het overhevelen van 740 mln. aan gereserveerde middelen vanuit de AP naar de betreffende departementale begroting voor steunvoorstellen van DEF en BHOS (zie punt 3 in tabel 1 hieronder)? We adviseren positief. Over de BZ-voorstellen zullen we u separaat adviseren.

Kernpunten

- In tabel 1 zijn de reeds geaccordeerde en lopende plannen voor de AP-reservering opgenomen. Bij overheveling van deze middelen resteert er nog 239,5 mln. op de AP.
- Onze ervaring met de AP-reservering is dat dit in veel gevallen leidt tot 'geld zoekt doel'-plannen en dat de reservering voor de departementen onvoldoende begrenzend werkt. Daarom stellen wij voor de reservering niet op te hogen.
- Omdat de uitgaven die worden gedaan door Defensie, BHOS en BZ dusdanig van aard en omvang verschillen, stellen wij voor om de uitgaven van deze departementen per casus te behandelen.
- Wij leggen dit voorstel graag integraal voor in de Voorjaarsnota. Hiermee wordt dit voorstel aan de MR voorgelegd en hoeft dit enkel benoemd te worden in de drie separate begrotingsbilateralen zodat alle departementen dezelfde lijn herkennen en hanteren.

Tabel 1. stand van zaken AP-reservering steun OEK 2023

1. AP-reservering steun OEK 2023 (mln.)	**2.500**
2. Reeds overgeheveld middels ISB	1.240
3. Ambtelijk akkoord bevonden voorstellen voor overheveling	740
wv. DEF	*560*
wv. BHOS	*180*
4. Resterende lopende BZ-plannen AP-reservering steun OEK 2023	280,5
Cultuur	*5*
European Peace Facility (EPF)	*240*
Accountability	*14*
Council of Europe Bank (CEB)	*21,5*
5. Resterende AP-reservering steun OEK 2023	**239,5**

BZ

- De plannen die voor Oekraïne door BZ zijn ingediend verschillen beleidsinhoudelijk erg van elkaar en vallen voor een groot deel onder het reguliere BZ-werk. Zo heeft BZ een voorstel gedaan voor vier projecten onder Maatschappelijk Transformatie Programma (Matra) van in totaal 3 mln. Voor het Matra-programma heeft BZ jaarlijks 12 mln. binnen de eigen begroting beschikbaar. Wij vinden daarom dat dit soort plannen binnen de eigen begroting gedekt dienen te worden.
- Ons voorstel is om geen additionele generale middelen meer beschikbaar te stellen voor BZ, tenzij ze bijdragen aan de acute herstelwerkzaamheden in en wederopbouw van Oekraïne. Eventuele plannen van BZ die volgens hen wel generale financiering behoeven, kunnen wij per plan beoordelen en eventueel politiek voorleggen.
- Dit is in lijn met het beleidskader dat wordt gehanteerd voor binnenlandse Oekraïne-regelingen.

BHOS

- De tot nu toe ingediende plannen voor BHOS richten zich met name op herstelwerkzaamheden van kritieke infrastructuur en steun voor de landbouwsector en verlopen op basis van een *fair share* bijdrage grotendeels

via de Internationale Financiële Instellingen. Wij kunnen dit inhoudelijk steunen.

- Op 23 maart komt de Wereldbank met een update van het *needs assessment*. O.b.v. dit voorstel kunnen wij een *fair share* berekening maken van de Nederland benodigde steun in 2023 en 2024. Hiermee kunnen wij de plannen van BHOS beoordelen.
- Om een doelmatigheidsprikkel in te bouwen, stellen wij voor bij de toekenning van algemene middelen uit te gaan van cofinanciering vanuit de BHOS-begroting. Dit willen we per steunverzoek beoordelen. Hiermee wordt BHOS gemotiveerd een doelmatige en integrale afweging te maken van Oekraïne-plannen.
- Met dit voorstel bieden we BHOS hopelijk voldoende comfort om – conform uw wens – akkoord te gaan met de *financing assurances* die FIN/BFB aan het IMF wil afgeven en die separaat aan u voorgelegd is. BHOS wil om akkoord te gaan met dit voorstel een toezegging van FIN dat eventuele kosten die zich voordoen als gevolg van de *financing assurances* niet door BHOS hoeven worden gedekt. Vanuit FIN willen we besluitvorming over de budgettaire gevolgen op het moment dat deze zich voordoen. *Financing assurances* moeten uiterlijk 31 maart afgegeven worden en dus uiterlijk in het begrotingsbilateraal met MBHOS van donderdag 30 maart bevestigd worden, zoals door u verzocht.

DEF

- Defensie heeft reeds via een ISB voor 1,24 mld. ontvangen uit de AP-reservering en verzoekt in het voorjaar om 560 mln. ter compensatie van leveringen uit eigen voorraad verzocht Veiligheid van de Staat
- Bovenop de extra verzochte middelen heeft Defensie voor nog eens circa 1 mld. aan plannen voor militaire steun, waarvan een groot deel reeds toegezegd is Veiligheid van de Staat
- Het toerekenen aan de 2%-doelstelling van uitgaven aan militaire steun aan Oekraïne is een harde voorwaarde voor generale compensatie.
- De reguliere begrotingssystematiek wordt zo goed als mogelijk gevolgd, maar gezien de onvoorspelbaarheid van de oorlog is het gebruik van ISB's niet uit te sluiten. Daarnaast blijven we toetsen in hoeverre reeds overgehevelde middelen zijn uitgeput om een additionele overheveling te rechtvaardigen.

Achtergrond

- NL staat volgens de *Ukraine Support Tracker (UST)* momenteel op plek 6 met betrekking tot militaire steun aan Oekraïne. De UST is gebaseerd op informatie uit publieke bronnen t/m 15 januari 2023. In deze UST is de ISB van 1,24 mld. nog niet verwerkt.

Tabel 2. Ranglijst militaire steun in mld.

Rang	Land	Militaire steun in mld.
1e	Verenigde Staten	44,34
2e	Verenigd Koninkrijk	4,89
3e	Polen	2,43
4e	Duitsland	2,36
5e	Canada	1,29
6e	Nederland	0,86*
7e	Italië	0,66
8e	Frankrijk	0,66
9e	Noorwegen	0,59
10e	Denemarken	0,56

Tabel 3. Ranglijst militaire steun in % BBP

Rang	Land	Militaire steun in % BBP
1e	Estland	1,05%
2e	Letland	0,92%
3e	Litouwen	0,52%
4e	Polen	0,43%
5e	Bulgarije	0,36%
6e	Verenigde Staten	0,22%
7e	Slowakije	0,21%
8e	Tsjechië	0,20%
9e	Verenigd Koninkrijk	0,19%
10e	Noorwegen	0,17%
11e	Denemarken	0,17%
12e	Slovenië	0,11%
13e	Luxemburg	0,11%
14e	Zweden	0,11%
15e	Griekenland	0,10%
16e	Nederland	0,10%*
17e	Canada	0,08%
18e	Finland	0,08%
19e	Duitsland	0,06%
20e	Italië	0,04%

Rang	Land	Militaire steun in % BBP
21e	Kroatië	0,04%
22e	België	0,03%
23e	Australië	0,03%
24e	Frankrijk	0,03%
25e	Portugal	0,02%
26e	Nieuw Zeeland	0,01%
27e	Turkije	0,01%
28e	Spanje	0,01%
29e	Roemenië	0,00%
30e	Oostenrijk	0,00%
31e	Zuid Korea	0,00%
32e	Japan	0,00%
33e	Cyprus	0,00%
34e	Hongarije	0,00%
35e	Ierland	0,00%
36e	Malta	0,00%
37e	Zwitserland	0,00%
38e	China	0,00%
39e	Taiwan	0,00%
40e	India	0,00%

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden
Niet van toepassing.

Ministerie van Financiën

HEDEN
TER BESPREKING MAANDAG 27/03 14.00 – 16.00
Aan
de minister

Directoraat-Generaal van de Rijksbegroting
Inspectie der Rijksfinanciën

Persoonsgegevens

nota

Voorbespreking begrotingsbilateralen

Datum
24 maart 2023

Notanummer
2023-0000081286

Bijlagen
1. Inleidende spreeklijn

Aanleiding

De begrotingsbilateralen starten aanstaande dinsdag 28 maart. U voert conform het nu actuele schema in drie dagen acht begrotingsgesprekken met vakministers. In de voorbespreking op maandag 27 maart worden de bilateralen over de begrotingen van LNV, BZK, OCW, SZW en BZ voorbereid. De bilateralen over de begroting van IenW, VWS, en BHOS worden op woensdag 30 maart met u voorbesproken.

Bespreekpunten voorbereiding bilateralen

1. Algemene voorbespreking (ca. 10 min)
    a. Algemene inleidende spreektekst
    b. Planning tweede gespreksronde met vakministers
2. Voorbespreking LNV (ca. 20 min) – concept bilateraalnota LNV
3. Voorbespreking BZK (ca. 25 min) – concept bilateraalnota BZK
4. Voorbespreking SZW (ca. 25 min) – concept bilateraalnota SZW
5. Voorbespreking OCW (ca. 25 min) – concept bilateraalnota OCW
6. Voorbespreking BZ (ca. 15 min) – concept bilateraalnota BZ

Kernpunten

- In de Kaderbrief is opgenomen dat de tegenvaller oploopt tot 5 miljard structureel. In de beleidsbrieven is onvoldoende dekking aangeleverd om dit binnen de begroting op te vangen. In de begrotingsbilateralen zal daarom dekking moeten worden gevonden voor deze structurele opgave.
- De uitgangspunten uit de Januaribrief, welke zijn bevestigd in de Kaderbrief, zijn leidend in de begrotingsbilateralen. Dit betekent:
    1) per saldo meevallers en alle onderuitputting moet worden ingeleverd;
    2) overige problemen binnen de begroting moeten worden opgelost én een bijdrage moet worden geleverd voor rente en asiel;
    3) geen ruimte voor intensiveringen aanvullend op het coalitieakkoord.
- Begrotingsbilateren worden gevoerd aan de hand van financiële standpunten. Deze standpunten zijn weergegeven in de standpuntentabel. Deze tabel maakt onderdeel uit van de agenda én is vooraf gedeeld met het departement. De vakminister en u beschikken zo over dezelfde informatie.
- In de bilateraalnota's zijn voor u spreekteksten opgenomen. Het advies om het gesprek op hoofdlijnen te voeren aan de hand van de kernvragen *Op welke manier levert u de benodigde bijdrage aan de dekkingsopgave? Hoe komen wij samen tot een gedekte begroting?*

- Omdat vakministers in de beleidsbrieven onvoldoende dekking hebben opgenomen zijn in het standpunt Financiën – in de standpuntentabel – de voorstellen opgenomen waarmee de begroting van de vakminister wordt verlaagd. Dit levert dekking op voor rente en asiel. De benodigde dekking uit de begroting van de vakminister is het belangrijkste bespreekpunt.
- Bij de begrotingsbilateralen ligt de standpuntentabel fysiek op tafel. Deze is ook bekend is bij de vakministers. Voor het standpunt Financiën is een evenredige bijdrage cf. de verdeelsleutel aangehouden (zie tabel 1).
- Het standpunt Financiën is ingevuld met:
  1) Meevallers (indien aanwezig);
  2) Structurele verlaging van budgetten op de begroting van de vakminister waarop structurele onderuitputting is gerealiseerd in de afgelopen jaren;
  3) Beleidsmatige ombuigingen.
- Bij een dekkingsopgave van 5 miljard structureel zijn concrete maatregelen onvermijdelijk. De opties van Financiën zullen daarom worden uitgelegd als bezuinigingen. In de opties is zoveel als mogelijk rekening gehouden met de gevolgen voor mensen. Geheel onvermijdelijk zijn gevolgen echter niet. Met name bij de zorg zijn er concrete en merkbare gevolgen voor mensen.
- De voorstellen van Financiën tellen op tot de benodigde dekking.
- De vakministers zullen bezwaar hebben tegen uw voorstellen. Daarvoor geldt de vuistregel dat voorstellen kunnen ingewisseld voor alternatieve voorstellen onder de voorwaarde dat de benodigde dekking nog steeds wordt opgehaald.
- Concreet betekent dit voor de gespreken dat u:
  a. de dekking in het gesprek moet ophalen;
  b. aan het einde van het gesprek concludeert hoeveel dekking is opgehaald. Wanneer onvoldoende dekking is opgehaald, is het advies te concluderen dat op korte termijn een 2de gesprek nodig is.
- Het advies is tijdens het bilateraalgesprek bij de hoofdlijnen te blijven en de beleidsterreinen niet inhoudelijk te bespreken. In de standpuntentabel staan de maatregelen vermeld zonder verdere toelichting. Dit is gedaan om de stukkenset overzichtelijk te houden. Desgewenst kunnen wij voor u aanvullende toelichting op de maatregelen in standpuntentabel voorbereiden.

Tabel 1. Dekkingsopgave per begroting

Bedragen in mln. euro	2023	2024	2025	2026	2027	2028	Struc.	Cum. 2023-2028
1. SZW	1.053	1.364	1.386	1.393	1.481	1.548	1.548	8.225
2. VWS	1.067	1.378	1.371	1.379	1.465	1.546	1.546	8.205
3. OCW	547	712	725	700	734	765	765	4.184
4. JenV	193	247	245	241	254	265	265	1.444
5. EZK (incl. NGF en Klimaatfonds)	178	223	213	232	248	259	259	1.353
6. IenW (incl. DF en MF)	137	184	181	180	181	191	191	1.053
7. BZK	109	133	127	123	126	133	133	752
8. HGIS (incl. ODA)	85	111	113	113	120	125	125	667
9. FIN (excl. Nationale Schuld)	98	97	93	68	71	93	93	521
10. LNV (incl. Transitiefonds)	35	50	45	70	71	75	75	345
11. Defensie (incl. DMF)	-	-	-	-	-	-	-	-
Totaal	**3.500**	**4.500**	**4.500**	**4.500**	**4.750**	**5.000**	**5.000**	**26.750**

Proces: opzet agenda

- Bilateralen beginnen met een algemene inleiding door u (bijlage 1).
- Daarna gaat het begrotingsbilateraal over de bijdrage van de vakminister aan de dekkingsopgave.
- Vervolgens kan worden besproken hoe problematiek binnen de eigen begroting kan worden opgelost.
- Het gesprek wordt afgesloten met een samenvattende conclusie door u.
- U ontvangt per bilateraal een geannoteerde agenda met spreekteksten en de standpuntentabel. De spreeklijn werkt toe naar de gewenste conclusie. Indien van toepassing is een handelingsoptie opgenomen.
- De definitieve geannoteerde agenda en standpuntentabel ontvangt u uiterlijk een dag voor het begrotingsbilateraal. Hierin worden ook eventuele punten uit de voorbespreking verwerkt.

Planning

- Op dinsdag 28 maart en woensdag 29 maart voert u begrotingsbilateralen over de begrotingen van LNV, BZK, OCW, SZW en BZ.
- Op donderdag 30 maart volgen de gesprekken met BHOS, IenW en VWS.
- De begrotingen van Defensie (3 april) en JenV en EZK (beide 5 april) staan de week daarna gepland.
- Bespreekpunt is wanneer benodigde 2de gesprekken plaatsvinden.
- Op maandag 17 april en dinsdag 18 april staan afrondende politieke gesprekken gepland.
- Behandeling van de Voorjaarsnota is voorzien in de MR van 21 april. De Voorjaarsnota en daarmee samenhangende suppletoire begrotingen worden zo snel mogelijk daarna verzonden naar het parlement.

Planning komende weken

week 13						
27-mrt	28-mrt	29-mrt	30-mrt	31-mrt	1-apr	2-apr
	LNV	BZK, OCW, SZW, BZ	BHOS, IenW, VWS	MR		
week 14						
3-apr	4-apr	5-apr	6-apr	7-apr	8-apr	9-apr
DEF		JenV, EZK	MR	Goede vrijdag		
week 15						
10-apr	11-apr	12-apr	13-apr	14-apr	15-apr	16-apr
Eerste Paasdag		Washington				
week 16						
17-apr	18-apr	19-apr	20-apr	21-apr	22-apr	23-apr
Gesprek MP	Gesprek Klimaat			VJN in MR	Meireces	

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden
Niet van toepassing.

Bijlage 1 - Algemene inleiding

- Welkom bij dit begrotingsoverleg.
- Voordat we ingaan op de specifieke agendapunten geef ik graag een toelichting op het brede beeld van de rijksbegroting.
- Dit is het tweede voorjaar voor dit kabinet. Vorig jaar stond in het teken van het uitwerken van de intensiveringen uit het coalitieakkoord. Dit stelt het kabinet in staat om te werken aan de gestelde prioriteiten.
- Hier blijven wij ons voor inzetten, maar tegelijkertijd is de wereld sindsdien sterk veranderd. Door de oorlog in Oekraïne, en de gevolgen die dit had voor de koopkracht, is een historisch groot koopkrachtkrachtpakket beschikbaar gesteld. Met daarbij een prijsplafond tegen grote schommelingen in de energieprijzen en een tegemoetkoming voor energie-intensieve mkb-ondernemingen.
- In de Januaribrief en de Kaderbrief heb ik aangegeven dat we tot een gedekte begroting moeten komen. Ook om te voorkomen dat de inflatie verder stijgt of dat we de rekening doorschuiven naar volgende generaties.
- We hebben immers met elkaar afspraken gemaakt over begrotingsregels. Deze zijn bij het constituerend beraad vastgesteld én vastgelegd in de Startnota.
- Dit betekent dat we de stijgende rente-uitgaven en de forse opgaven uit de asielraming in moeten passen onder het uitgavenplafond. Dit vraagt om begrotingsdiscipline. Dat was ook de conclusie van de bespreking met DNB, CPB en een aantal economen in het Catshuis.
- Het EMU-saldo is in alle jaren negatiever dan -3%. Als we de rente niet dekken loopt dit op tot meer dan -3,5%. Dekken we ook asiel en overige intensiveringen niet, dan gaan we ruim door de -4%. We moeten ons realiseren dat dit een budgettair beeld is in relatief gunstige, maar ook onzekere, economische tijden. We voldoen met deze begrotingscijfers niet aan de Europese begrotingsregels.
- Dit betekent dat:
  1) per saldo meevallers en alle onderuitputting moet worden ingeleverd;
  2) overige problemen binnen de begroting moeten worden opgelost én een bijdrage moet worden geleverd aan rente en asiel;
  3) geen ruimte is voor intensiveringen aanvullend op het coalitieakkoord.
- Dit is ook de agenda voor ons gesprek vandaag. De belangrijkste vraag daarbij is: op welke manier levert u de benodigde bijdrage aan de dekkingsopgave? Hoe komen wij samen tot een gedekte begroting.

Ministerie van Financiën

HEDEN
TER BESLISSING
Aan
de minister

Bespreken

Directoraat-Generaal van de Rijksbegroting
Inspectie der Rijksfinanciën

Persoonsgegevens

nota

Beslisnota verwerking ramingsbijstelling binnenlandse Oekraïneregelingen

Datum
24 maart 2023

Notanummer
2023-0000081207

Bijlagen
1. Nota beleidskader Oekraïn
2. Nota uitgangspunten verle

Aanleiding

Als onderdeel van de Voorjaarsbesluitvorming worden de Oekraïneregelingen verlengd. Wij hebben voorstellen uit de beleidsbrieven van de vakministers voor binnenlandse regelingen getoetst aan de hand van het beleidskader dat eerder aan u is voorgelegd (bijlage 1). De voorstellen uit de beleidsbrieven worden met deze nota integraal aan u voorgelegd.

Beslispunten

Wij adviseren u in te stemmen met het beschikbaar stellen van 6,4 miljard euro voor de binnenlandse Oekraïneregelingen zoals opvang, onderwijs en zorg. Van deze 6,4 miljard euro is reeds 1,5 miljard euro gereserveerd op de Aanvullende Post. De overige 4,9 miljard euro wordt aanvullend generaal beschikbaar gesteld.

Kernpunten

- Vakministers hebben zowel nieuwe regelingen als verlengingen van bestaande Oekraïneregelingen in hun beleidsbrieven opgenomen. Deze voorstellen zijn conform het beleidskader getoetst op noodzakelijkheid, doelmatigheid en passende dekking.
- Voor de regelingen worden de uitgangspunten gehanteerd die eerder aan u zijn voorgelegd (bijlage 2):
    1. Uitgegaan wordt van gemiddeld 111.500 Oekraïense ontheemden in 2023 (de 'Q') bij een instroom van 47.500 in 2023.
    2. Om rust en zekerheid te bieden voor de organisaties die ontheemden opvangen wordt uitgegaan van een raming tot eind 2024. Bij specifieke dekking binnen de begroting van de vakminister mag de regeling worden verlengd tot een latere datum.
    3. De uitgavenramingen worden, na herijking van de 'Q', tweemaal per jaar herzien bij de reguliere besluitvormingsmomenten.
    4. Bij discussie over de prijs wordt de regeling verlengd tot uiterlijk 1 juli 2024 zodat daarna een nieuw besluitvormingsmoment ontstaat.
- In totaal wordt voor de regelingen ruim 6,5 miljard euro beschikbaar gesteld, waarvan 1,6 miljard euro in 2023, 3,7 miljard euro in 2024, 1,2 miljard euro in 2025 en 13 miljoen euro in 2026.
- In totaal wordt 53 miljoen euro specifiek gedekt op de departementale begrotingen.
- Voor huisvesting stellen we voor om – net als vorig jaar – de afspraak te maken dat de kosten in eerste instantie specifiek worden gedekt uit de

Woningbouwimpuls (WBI). Op z'n vroegst in 2024 wordt bezien hoeveel Oekraïense ontheemden zich daadwerkelijk vestigen in Nederland. Op basis van dit aantal wordt bepaald welk deel van de door BZK gemaakte kosten met terugwerkende kracht generaal wordt gecompenseerd. Het deel van deze middelen dat niet ten goede komt aan woningen voor specifiek Oekraïense ontheemden wordt dus niet generaal gecompenseerd.

- Voor de opvang van ontheemden staat nog 446 miljoen euro in 2023 en ca. 1 miljard euro in 2024 gereserveerd op de Aanvullende Post. Deze middelen worden overgeheveld naar de JenV-begroting.
- Mochten de uitkomsten van de begrotingsbesprekingen nog leiden tot wijzigingen dan worden deze opnieuw aan u voorleggen. Aan het einde van de begrotingsbesprekingen wordt opnieuw getoetst of de beleidslijn voor de binnenlandse Oekraïne-regelingen voor de verschillende begrotingen consistent is toegepast. Mogelijk leidt dit nog tot wijzigingen ten opzichte van huidig beeld.

Tabel 1. Boekingstabel budgettaire gevolgen binnenlandse Oekraïne-regelingen

in duizenden euro		2023	2024	2025	2026
Justitie en Veiligheid		**1.391.079**	**3.373.488**	**0**	**0**
DG Oekraïne: apparaat en programma	Generaal	18.800	21.614		
Zorgkosten RMO	Generaal	121.382	219.089		
Opvangkosten Oekraïne	Generaal	799.897	2.091.185		
Opvangkosten Oekraïne	AP	446.400	1.041.600		
Remigratieregeling	Specifiek	4.600			
Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties		**3.325**	**3.325**	**13.299**	**13.299**
Flexwoningen (Oekraïense ontheemden)*	Specifiek*	3.325	3.325	13.299	13.299
Onderwijs, Cultuur en Wetenschap		**181.466**	**246.887**	**0**	**0**
Nieuwkomersbekostiging	Generaal	73.130	97.327		
Leerlingen- en studentenramingen	Generaal	108.336	149.560		
Sociale Zaken en Werkgelegenheid		**-26.297**	**0**	**0**	**0**
Kindregelingen: kinderopvangtoeslag (KOT)	Generaal	-29.200			
Kindregelingen: kinderbijslag (AKW)	Generaal	-6.642			
Kindregelingen: kindgebonden budget (WKB)	Generaal	-5.455			
Taalaanbod Oekraïense ontheemden	Specifiek	15.000			
Volksgezondheid, Welzijn en Sport		**32.520**	**31.160**	**0**	**0**
Opvang en Transportkosten Medische evacuees	Generaal	-5.400	2.200		
Zorgkosten Oekraïners (SOV)	Generaal	7.000	6.000		
Meerkostenregeling gemeentelijke zorg	Generaal	30.920	22.960		
Aanvullende Post		**-446.400**	**-1.041.600**	**1.213.605**	**0**
Reservering opvangkosten JenV	AP	-446.400	-1.041.600		
Toevoeging opvangkosten	Generaal			1.213.605	

*BZK gaat uit van een hoger bedrag en dekking wordt mogelijk later omgezet naar generaal

Toelichting

Justitie en Veiligheid

- De raming voor opvang (4,8 mld.) en de Regeling Medisch zorg Oekraïne (340 mln.) worden cf. de uitgangspunten verlengd tot eind 2024 en generaal gedekt. De opvangkosten worden voor 1,5 mld. gedekt vanuit de reservering op de Aanvullende Post.
- Voor de afrekening van opvangkosten uit 2024 en opvangkosten in 2025 treffen we cf. de eerdere werkwijze een reservering op de Aanvullende Post. Ook de kosten voor DG Oekraïne (40 mln.) worden generaal gecompenseerd. De remigratieregeling (4,6 mln. in 2023) wordt specifiek ingepast op de begroting van JenV. Ons beeld is dat ambtelijk JenV deze lijn steunt.

Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

- BZK heeft een brede claim ingediend voor flex- en transformatiewoningen, zowel voor Oekraïense ontheemden als voor statushouders. Hier kijken we alleen naar het deel van de claim voor Oekraïense ontheemden. Welk bedrag gekoppeld is aan de extra instroom Oekraïense ontheemden is nog onderwerp van discussie.

Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

- De nieuwkomersbekostiging worden cf. uitgangspunten verlengd tot eind 2024 en de benodigde 133 mln. wordt generaal gedekt.
- De gevolgen voor de leerlingen- en studentenramingen wordt naar huidig inzicht gecompenseerd voor de jaren 2023 en 2024. OCW deelt deze lijn en wil 2025 en 2026 mogelijk specifiek dekken.

Sociale Zaken en Werkgelegenheid

- De ramingen voor kindregelingen worden naar beneden bijgesteld, omdat het verwachte gebruik lager is op basis van realisaties. Vanaf het derde kwartaal 2023 zullen deze uitgaven volgens de reguliere systematiek ingepast worden binnen de begroting van SZW.
- De kosten voor taalonderwijs (15 mln.) worden specifiek ingepast.

Volksgezondheid, Welzijn en Sport

- De regelingen onder VWS komen allemaal in aanmerking voor generale dekking. Door beperkt gebruikt wordt de raming voor Opvang en Transportkosten Medische evacuees in 2023 naar beneden bijgesteld.
- De ramingen voor Zorgkosten Oekraïners en Meerkostenregelingen gemeentelijke zorg zijn cf. de uitgangspunten bijgesteld.

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden

Niet van toepassing.

Ministerie van Financiën

AFGESCHERMD
HEDEN
TER ADVISERING VOOR GESPREK MET MP 03/04 17.00-17.30
Aan
de minister

Directoraat-Generaal van de Rijksbegroting
Inspectie der Rijksfinanciën

Persoonsgegevens

nota

Begrotingsgesprek met de MP

Datum
31 maart 2023

Notanummer
2023-0000088494

Bijlagen
1. Bespreekstuk

Aanleiding

Maandag 3 april spreekt u met de MP (17.00u – 17.30u) over de Voorjaarsnota. Ambtelijk wordt u ondersteund door Persoonsgegevens

Adviezen

U wordt geadviseerd met de mp onderstaande punten te bespreken. U kunt het gesprek voeren aan de hand van bijgevoegd samenvattend A4.

1. U heeft conform de Kaderbrief aan vakministers gevraagd maatregelen op te stellen voor de dekkingsopgave van 5 miljard euro. In deze fase komen concrete maatregelen op tafel. De politieke gevoeligheid neemt in deze fase toe. Het is daarom belangrijk dat u beiden een gesloten front vormt op het doel van een gedekte begroting. Het gaat bijvoorbeeld bij SZW om het schrappen van het Stap-budget, het verlagen van loonkostensubsidies, bij VWS zal het gaan om het indexeren van het eigen risico en eigen betalingen, bij JenV zal ook de intensivering van uit het CA ca. 10-15% verlaagd moeten worden en bij onderwijs wordt de onderuitputting om de maatschappelijke diensttijd in beeld gebracht. Het gaat uiteindelijk om minder meer, waarbij de burger zo min mogelijk wordt geraakt, maar in Den Haag zal dit gezien worden als bezuinigingen. Nadat alle opties zijn opgehaald bij de vakministers én zijn samengevoegd tot 1 pakket weegt u met de mp en de vice-mp's het totale dekkingspakket in de week van 17 t/m 21 april.
2. Te wijzen op het risico dat Financiën in de klimaatbesluitvorming met normerende/beprijzende maatregelen vaak alleen staat. Dit heeft als groot risico dat middelen uit het Klimaatfonds worden uitgegeven (en mogelijk meer zonder dekking), terwijl de klimaatdoelen niet worden gehaald. Indien het doel van 55% CO2-reductie in 2030 niet wordt gehaald, is het risico groot dat ad hoc met ondoelmatig- en duur beleid bijgestuurd moet worden. Daarmee wordt de kans gemist om alle partijen nu duidelijkheid voor de lange termijn te geven, zodat daar op ingespeeld kan worden.
3. Belang van de staat - lopende onderhandelingen

Eenheid Kroon

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden
Niet van toepassing.

Vooraf
Het kabinet voert een trendmatig begrotingsbeleid. De begrotingsregels zijn vastgelegd in de Startnota. Het kabinet hanteert een scheiding tussen inkomsten en uitgaven. Het maximale uitgavenniveau ligt vast in het uitgavenplafond. Met het lastenkader wordt de beleidsmatige lastenontwikkeling beheerst.

1. Uitgaven: dekkingspakket 5 miljard structureel

Vertrekpunt Kaderbrief

- De structurele tegenvallers zijn miljarden groter dan de meevallers:
  - De rente-uitgaven lopen structureel op met 8,9 mld. De structurele dekkingsopgave voor deze kabinetsperiode bedraagt 2,8 mld. De overige 6,1 mld. na de kabinetsperiode loopt in het saldo.
  - Meevallers en onderuitputting in beleidsbrieven bieden onvoldoende dekking.
  - Voor wat betreft de asielraming is het uitgangspunt gehanteerd deze niet volledig te verwerken maar te beperken tot het structurele uitgavenniveau in 2025. Redenen hiervoor zijn de onzekerheid in de asielraming op de langere termijn en de gedachtevorming die plaatsvindt over het migratievraagstuk.
  - De optelsom van rente en asiel leidt tot een dekkingsopgave van 5 miljard euro structureel.
  - Bij een dekkingsopgave van 5 miljard structureel zijn concrete maatregelen onvermijdelijk. Voorbeelden waaraan gedacht kan worden zijn het verhogen van het eigen risico in de zorg, hogere eigen betalingen in de ouderenzorg en het afschaffen van scholingsbudgetten (STAP).
  - Bovenop het rente- en asielvraagstuk vragen vakministers om forse intensiveringen. Hiervoor is geen ruimte binnen het uitgavenkader.

Stand van zaken begrotingsbilateralen

- In de gesprekken worden de uitgangspunten uit de Januaribrief en Kaderbrief herhaald. Dit betekent dat:
  1) per saldo meevallers en alle onderuitputting moet worden ingeleverd;
  2) overige problemen binnen de begroting moeten worden opgelost én een bijdrage moet worden geleverd voor rente en asiel;
  3) geen ruimte beschikbaar is voor intensiveringen aanvullend op het coalitieakkoord.

Tabel 1. Dekkingsopgave per begroting

Bedragen in mln. euro	2023	2024	2025	2026	2027	2028	Struc.	Cum. 2023-2028
1. SZW	1.053	1.364	1.386	1.393	1.481	1.548	1.548	8.225
2. VWS	1.067	1.378	1.371	1.379	1.465	1.546	1.546	8.205
3. OCW	547	712	725	700	734	765	765	4.184
4. JenV	193	247	245	241	254	265	265	1.444
5. EZK (incl. NGF en Klimaatfonds)	178	223	213	232	248	259	259	1.353
6. IenW (incl. DF en MF)	137	184	181	180	181	191	191	1.053
7. BZK	109	133	127	123	126	133	133	752
8. HGIS (incl. ODA)	85	111	113	113	120	125	125	667
9. FIN (excl. Nationale Schuld)	98	97	93	68	71	93	93	521
10. LNV (incl. Transitiefonds)	35	50	45	70	71	75	75	345
11. Defensie (incl. DMF)	-	-	-	-	-	-	-	-
Totaal	**3.500**	**4.500**	**4.500**	**4.500**	**4.750**	**5.000**	**5.000**	**26.750**

- In de begrotingsbilateralen wordt afgesproken dat vakministers in overleg met Financiën binnen drie werkdagen een pakket samenstellen ter invulling van het aandeel van de dekkingsopgave. Dit betekent dat concrete maatregelen worden voorbereid.
- Afgelopen week hebben begrotingsbilateralen plaatsgevonden over de begrotingen van LNV, BZK, OCW, SZW, BZ, VWS en BHOS.
- De overige begrotingen van Defensie en JenV (3 april), EZK (5 april) en IenW (6 april) worden deze week besproken.

2. EMU-saldo negatief

- Het EMU-saldo op basis van het CEP is in alle jaren negatiever dan -3% van het BBP. Hierin is het niet dekken van de hogere rente-uitgaven meegenomen. De geraamde EMU-schuld loopt op van 49,2% BBP in 2023 tot 56,4% BBP in 2028 (zie tabel 1a). In de doorkijk naar 2031 van het CPB verslechtert het EMU-saldo tot 3,7% BBP in 2031 en bedraagt de EMU-schuld 60,4%.
- Met deze cijfers voldoet Nederland niet aan de Europese regels. Bijvoorbeeld het saldo gaat over de grens van –3% uit de correctieve arm van de Europese begrotingsregels heen.

Tabel 2. Kabinetsraming saldo en schuld o.b.v. CEP

In percentage bbp	2023	2024	2025	2026	2027	2028
EMU-saldo	-3,5%	-3,3%	-3,4%	-3,2%	-3,2%	-3,6%
EMU-schuld	49,2%	49,9%	51,4%	52,8%	54,3%	56,4%

3. Klimaatbesluitvorming

- Besloten moet worden over een aanvullend klimaatpakket (normeren/beprijzen/subsidiëren). Het IBO adviseert te programmeren op 60% CO2-reductie in 2030, zodat de wettelijke 55% zeker wordt gehaald.
- In de BWO's is gevraagd om miljarden extra uitgaven voor het Klimaatfonds, de SDE en aanvullende subsidies. In het inkomstenkader resteert een derving van 1 mld. structureel.
- Over belangrijke normeringen en beprijzen is nog geen overeenstemming. Ten opzichte van het IBO zou dit leiden tot forse budgettaire schade terwijl de klimaatdoelen met deze inzet niet worden gehaald. Dit vergt dus nog extra werk aan het pakket in de aankomende tijd.
- Dinsdag 4 april staat een breed BWO gepland over het integrale klimaatpakket. Dit pakket zou de basis vormen om verder te bouwen in het vervolg van de besluitvorming.

4. Lastenbesluitvorming

-
-
-

Belang van de staat - lopende onderhandelingen

5. Planning en proces

- Na de bilateralen van Defensie, IenW, JenV en EZK is met alle vakminister gesproken. De komende dagen worden gebruikt om het huiswerk uit de bilateralen af te ronden.
- Op zondag 16 april en maandag 17 april is tijd in de agenda's gereserveerd om over afronding van de VJN en het beoogde eindbeeld te spreken. Op dinsdag volgt op basis van de huidige planning het politieke eindgesprek over de klimaatbesluitvorming. Op woensdag 19 april is een reservering voor een gesprek tussen MP, MinFin en vice-MP's in de agenda's opgenomen.
- Donderdagavond 20 april is vooralsnog alleen in agenda's van de MP en MinFin gereserveerd.
- Behandeling van de Voorjaarsnota is voorzien in de MR van 21 april. De Voorjaarsnota en daarmee samenhangende suppletoire begrotingen worden zo snel mogelijk daarna verzonden naar het parlement.

Tabel 3. Planning komende weken

Week 13						
maandag 27-mrt	dinsdag 28-mrt	woensdag 29-mrt	donderdag 30-mrt	vrijdag 31-mrt	zaterdag 1-apr	zondag 2-apr
	LNV	BZK, OCW, SZW, BZ	BHOS, VWS	MR		
week 14						
maandag 3-apr	dinsdag 4-apr	woensdag 5-apr	donderdag 6-apr	vrijdag 7-apr	zaterdag 8-apr	zondag 9-apr
DEF Gesprek MP en MFIN	BWO klimaat	JenV, EZK	MR	Goede vrijdag		Eerste Paasdag
week 15						
maandag 10-apr	dinsdag 11-apr	woensdag 12-apr	donderdag 13-apr	vrijdag 14-apr	zaterdag 15-apr	zondag 16-apr
Tweede Paasdag	Afronding lasten					Gesprek MP en MinFin
week 16						
maandag 17-apr	dinsdag 18-apr	woensdag 19-apr	donderdag 20-apr	vrijdag 21-apr	zaterdag 22-apr	zondag 23-apr
Gesprek MP en MinFin	Gesprek Klimaat	Reservering MP, MFIN, vice-MP's		VJN behandeling		
week 17						
maandag 24-apr	dinsdag 25-apr	woensdag 26-apr	donderdag 27-apr	vrijdag 28-apr	zaterdag 29-apr	zondag 30-apr
		MR	Koningsdag		Meireces	

Ministerie van Financiën

HEDEN
TER INFORMATIE
Aan
de minister

Veel dank!

DG Rijksbegroting
Inspectie der
Rijksfinanciën

Persoonsgegevens

nota

Update OEK-uitgaven - internationale vergelijking

Datum
5 april 2023

Notanummer
2023-0000091605

Bijlagen
1. Internationale vergelijking OEK-uitgaven en DEF-uitgaven

Aanleiding

Een actualisatie van de internationale vergelijking van Oekraïne-uitgaven (militaire, humanitaire en financiële steun).

Kernpunten

- De recente internationale vergelijking laat het volgende beeld zien:
  - Totale steun: NL staat op 5e plek voor totale steun in absolute zin en 6e plek voor steun uitgedrukt in % bbp.
  - Militaire steun: NL staat op de 5e plek voor steun in absolute zin (mld. €) en 8e plek voor steun uitgedrukt in % bbp.
- Hiermee levert NL na VS, VK, DUI en POL de meeste militaire steun. Uitgedrukt in percentage bbp levert NL meer militaire steun dan het VK.
- De huidige vergelijking is geactualiseerd t/m 24 februari. In deze update is de toegezegde steun van Noorwegen (6,9 mld. euro in 5 jaar) meegenomen. De aanvullende toezegging van Duitsland, waar de Minister van Defensie aan refereerde tijdens het begrotingsbilateraal maandag 3 april j.l., is hierin niet meegenomen (12 mld. euro t/m 2032, waarvan 3,2 mld. in 2023).
- In de bijlage is een uitgebreidere internationale vergelijking opgenomen (Oekraïne-uitgaven en Defensie-uitgaven).

Tabel - Ranglijst totale steun absolute steun (mld. €).

Rang	Country	Total	Financial	Humanitarian	Military
1e	United States	71,28	24,46	3,63	43,19
2e	United Kingdom	9,83	2,94	0,25	6,63
3e	Germany	7,37	1,30	2,50	3,57
4e	Japan	6,23	5,66	0,57	0,00
5e	Netherlands	3,94	0,99	0,59	2,36
6e	Canada	3,79	2,06	0,35	1,38
7e	Poland	3,53	0,93	0,17	2,42
8e	Norway	2,35	0,96	0,13	1,26
9e	France	1,74	0,70	0,39	0,65
10e	Sweden	1,41	0,17	0,11	1,13

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden

Niet van toepassing.

Ministerie van Financiën

HEDEN
TER BESPREKING
Aan
de minister

Directie Begrotingszaken

Persoonsgegevens

nota

Bespreking concept Voorjaarsnota 2023

Datum
14 april 2023

Notanummer
2023-0000097847

Bijlagen
1. Concept VJN 2023

Aanleiding

Op maandag 17 april (16:00-16:30) bespreken wij met u de conceptversie van de Voorjaarsnota 2023. Hierbij lichten wij u alvast in over de hoofdpunten.

Bespreekpunten

- Heeft u nog wensen bij de conceptteksten (m.n. inleiding en economisch beeld) en opzet van de nota?

Toelichting

- Op dit moment zijn vanwege de lopende voorjaarsbesluitvorming alleen de inleiding en het economisch beeld volledig uitgeschreven. De inleiding is geschreven op basis van het uitgangspunt dat volledige dekking voor rente en asiel gevonden wordt, dit is natuurlijk nog afhankelijk van besluitvorming. Gebruikte cijfers zijn daarmee ook nog onder voorbehoud.
- Voor de overige onderdelen zijn waar mogelijk lege tabellen opgeleverd. Op deze manier wordt de opzet van de tabellen getoond en ontstaat er een beeld van de vormgeving van de Voorjaarsnota. Deze tabellen zullen inclusief bijbehorende toelichting in de loop van komende week gevuld worden op basis van de besluitvorming.
- De proefopstelling staat nu als lege tabel in paragraaf 4.1.

Proces

- De huidige planning gaat nog steeds uit van het oorspronkelijke schema, waarin de Voorjaarsnota op **21 april** ter bespreking voorligt in de MR. Vervolgens zal in principe de definitieve versie op **26 april** ter info in de MR liggen. Tegelijkertijd zal het krap worden om verzending de 26^{e} te realiseren en bezien we de planning stap voor stap.

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden

Niet van toepassing.

Ministerie van Financiën

HEDEN
TER BESPREKING ZONDAG 16 APRIL 14.30 – 15.30
Aan
de minister

Directoraat-Generaal van de Rijksbegroting
Inspectie der Rijksfinanciën

Persoonsgegevens

nota

Voorbereiding gesprek met MP 16 april

Datum
14 april 2023

Notanummer
100948

Aanleiding

Aanstaande zondag 16 april spreekt u met de mp (15u30-17u) over de voorjaarsbesluitvorming (uitgaven, lasten en klimaat). U wordt ambtelijk ondersteund door Persoonsgegevens De interne voorbespreking staat gepland voor 14u30-15u30.

Kernpunten

- Het gesprek met de mp heeft als doel samen het beoogde eindbeeld voor de Voorjaarsnota te bespreken. U spreekt op zondag en maandag met de mp over de inhoudelijke lijn en praktische voorbereiding op het concluderend overleg met de overige vice-mp's op woensdagavond. De Voorjaarsnota ligt op vrijdag in de MR ter besluitvorming voor.
- Op de inhoud moeten nog een aantal belangrijke keuzes voor de Voorjaarsnota worden gemaakt. Voor de onderdelen (1) uitgaven, (2) lasten en (3) klimaat zijn daarom verschillende stukken voorbereid waarin de te maken keuzes worden toegelicht.
- Uitgaven: Op uw verzoek zijn voor de uitgavenbesluitvorming drie varianten opgesteld. Daarnaast zijn twee technische varianten uitgewerkt:
  - De eerste variant is de gedekte begroting waarin zowel rente als asiel structureel worden gedekt met het 5 miljardpakket.
  - In de tweede variant worden de hogere rente-uitgaven niet gedekt en worden de hogere asieluitgaven wel structureel gedekt. De benodigde dekking van structureel circa 1,5 miljard moet nog wel worden ingevuld. Dit kan op basis van een keuze uit het 5 miljardpakket.
  - In de 'midden' variant worden alleen de per saldo meevallers uit het uitvoeringsbeeld van SZW en OCW ingezet als bijdrage in de dekking voor rente en asiel. Daarbij is ook uw vraag over het eventueel inboeken van onderuitputting beantwoord. Het advies is niet verder te gaan dan het voorstel dat reeds op tafel ligt, namelijk 2½ miljard euro aanvullende onderuitputting inboeken. Dit zit in alle varianten verwerkt en wordt inhoudelijk verder toegelicht in een separaat A4.
  - Op verzoek van ambtelijk AZ is de variant opgesteld waarin rente alleen wordt gedekt met de per saldo meevallers en asiel alleen incidenteel wordt verwerkt en gedekt. De incidentele asielkosten worden onder andere gedekt met de vrijval van de Tennet-middelen

- Tot slot is een vijfde variant opgesteld waarin wél de hogere rente-uitgaven structureel worden gedekt en de hogere asieluitgaven incidenteel in de begroting worden verwerkt en gedekt.
- Voor het energiepakket moet besloten worden dat 5 mld. van de SDE-meevaller ingezet wordt als dekking.
- Daarnaast wordt deze week tussen het kabinet en de regiobestuurders gesproken over de kabinetsreactie op het rapport van de parlementaire Enquêtecommissie Aardgaswinning Groningen. Ook dit is relevant voor de Voorjaarsnota. Voor de kabinetsreactie op het rapport van de parlementaire Enquêtecommissie Aardgaswinning Groningen is in de MR een mandaat vastgesteld voor een generale bijdrage van 3,5 miljard euro. De staatssecretaris Mijnbouw werkt inmiddels aan verdergaande voorstellen. Het advies is om met de mp de afspraak te maken dat vóór het gesprek met de regio op dinsdag 18/4 het mandaat helder is en vaststaat.
- Belang van de staat - lopende onderhandelingen
- Voor de klimaatbesluitvorming is in de afgelopen weken onder leiding van MK&E (en in aanwezigheid van SFIN) veelvuldig overlegd met vakdepartementen. Daar wordt veelal de kaarten tegen de borst gehouden. Gelijktijdig heeft MK&E met fracties overlegd. Voor de MCKE en vierhoek ligt er nu een pakket dat zondagavond/maandagochtend verstuurd zal worden na uw goedkeuring. Er is daarbij nog wel onzekerheid of de Mtonnen gehaald worden, daarover is dinsdagochtend overleg met het PBL. Uiterlijk 1 mei heeft het PBL de maatregelen nodig voor doorrekening in de KEV.

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden
Niet van toepassing.

Agenda Voorjaarsbesluitvorming

1. **Uitgaven**

   a. De reguliere uitgavenbesluitvorming. Onderwerpen waarvoor een beslissing wordt gevraagd zijn de structureel hogere uitgaven voor rente en asiel en de structureel hogere bekostiging van het Gemeente- en Provinciefonds vanaf 2027.

   b. De huidige energiecompensatiemaatregelen zoals het prijsplafond en de MKB-steunregeling zijn nog niet volledig gedekt. De resterende dekkingsopgave bedraagt 5 miljard euro. Het voorstel is deze eenmalige kosten te dekken uit de SDE-middelen.

   c. De kabinetsreactie op het rapport van de parlementaire Enquêtecommissie Aardgaswinning Groningen (PEGA). Hiervoor is een generale bijdrage van 3,5 miljard euro in het mandaat opgenomen. Dit bedrag moet worden gedekt binnen de begroting.

2. **Lasten**

   a. De reguliere lastenbesluitvorming. Belangrijke dossiers zijn Pillar II, belastingconstructies en box 3.

3. **Klimaat**

   a. Besloten moet worden over een aanvullend klimaatpakket zodat de afgesproken doelstelling uit het coalitieakkoord wordt gerealiseerd (normeren/beprijzen/subsidiëren). Het IBO adviseert te programmeren op 60% CO2-reductie in 2030, zodat de wettelijke 55% zeker wordt gehaald. De inzet is om het doel met voldoende zekerheid te halen. Besluitvorming dient dit voorjaar plaats te vinden om in de KEV als invulling van het coalitieakkoord zichtbaar te worden. Een totaalpakket waarover wordt besloten is in voorbereiding.

4. **Tijdpad richting MR op 21/4**

- Zondag 16/4 15.30 – 17.00: overleg tussen mp en minister van Financiën over eindbeeld.
- Maandag 17/4 10.15 – 11.00: overleg tussen mp en minister van Financiën over eindbeeld.
- Maandag 17/4 11.15 – 11.15: begrotingsbilateraal met bewindspersonen van SZW
- Maandag 17/4 15.00 – 15.30: begrotingsbilateraal met bewindspersonen van BZK
- Dinsdag 18/4 08.15 – 08.45: begrotingsbilateraal met bewindspersonen van JenV
- Woensdag 19/4 09.30 – 10.00: begrotingsbilateraal met bewindspersonen van LNV
- Woensdag 19/4 18.00 – 18.30: overleg tussen mp en minister van Financiën over eindbeeld.
- Woensdag 19/4 18.30 – 20.00: overleg tussen de mp, minister van Financiën en vice-mp's
- Donderdag 20/4 11.00 – 12.00: overleg tussen mp en minister van Financiën over eindbeeld.
- Donderdag 20/4 20.00 – 22:00 afrondend overleg
- Vrijdag 21/4: behandeling VJN in MR.

Uitgaven

Vooraf

Het kabinet voert een trendmatig begrotingsbeleid. De begrotingsregels zijn vastgesteld in de Startnota. Het kabinet hanteert een scheiding tussen inkomsten en uitgaven. Het maximale uitgavenniveau ligt vast in het uitgavenplafond. Met het lastenkader wordt de beleidsmatige lastenontwikkeling beheerst.

Voorlopig cijferbeeld

- De begrotingsbesprekingen zijn op het moment van schrijven niet afgerond. Dit betekent dat de varianten zijn opgesteld op basis van een voorlopig cijferbeeld. Dit cijferbeeld kan in de aankomende dagen wijzigen.
- Maandag 17/4, dinsdag 18/4 en woensdag 19/4 worden begrotingsbesprekingen gevoerd over de begrotingen van VWS, SZW, JenV en LNV. Voor de overige begrotingen zijn geen vervolgbesprekingen gepland.
- Voor de politieke besprekingen zijn verschillende varianten opgesteld. Wanneer een hoofdkeuze is gemaakt voor een bepaalde variant kan worden toegewerkt naar een eindbeeld voor de Voorjaarsnota. Op dat moment kunnen de cijfers voor de verschillende begrotingshoofdstukken worden gefinaliseerd.

Indicatief EMU-saldo

- Het EMU-saldo is geraamd op basis van een voorlopig cijferbeeld voor de uitgaven en is onder voorbehoud van wijzigingen. Per variant is een indicatieve saldoraming opgenomen.
- In het uitgavenbeeld is een reservering opgenomen van een generale bijdrage van 3,5 miljard euro voor de kabinetsreactie op het rapport van de parlementaire Enquêtecommissie Aardgaswinning Groningen. Als dit wordt verhoogd zonder dekking dan verslechtert het EMU-saldo ten opzichte van de indicatieve raming.
- Voor de lastenbesluitvorming is aangenomen dat het lastenkader sluit op 0.
- Voor de klimaatbesluitvorming is aangenomen dat het maatregelenpakket budgettair sluit op 0.

1. **EMU-saldo negatief**

- Het EMU-saldo op basis van het CEP is in alle jaren negatiever dan -3% van het BBP. In de doorkijk naar 2031 van het CPB verslechtert het EMU-saldo tot 3,7% BBP in 2031 en bedraagt de EMU-schuld 60,4%.
- Met deze cijfers voldoet Nederland niet aan de Europese regels. Bijvoorbeeld het saldo gaat over de grens van –3% uit de correctieve arm van de Europese begrotingsregels heen.
- Voor iedere variant is een indicatieve doorrekening van het EMU-saldo opgenomen.

2. **Miljarden tegenvallers**

- De structurele tegenvallers zijn miljarden groter dan de meevallers.
- De rente-uitgaven lopen structureel op met 8,9 mld. De structurele dekkingsopgave voor deze kabinetsperiode bedraagt indicatief 2,8 mld. De overige 6,1 mld. na de kabinetsperiode loopt in het saldo.
- Meevallers en onderuitputting in beleidsbrieven bieden onvoldoende dekking.
- Voor wat betreft de asielraming is het uitgangspunt gehanteerd deze niet volledig te verwerken maar te beperken tot het structurele uitgavenniveau in 2025. Redenen hiervoor zijn de onzekerheid in de asielraming op de langere termijn en de gedachtevorming die plaatsvindt over het migratievraagstuk.
- De optelsom van rente en asiel leidt tot een dekkingsopgave van indicatief 5 miljard euro structureel.

3. Voorstellen voor een gedekte begroting

- Bij een dekkingsopgave van 5 miljard structureel zijn concrete maatregelen onvermijdelijk.
- VWS stelt voor het verhogen van het eigen risico met 100 euro, verhogen van de eigen bijdrage in de langdurige zorg (Wlz) door vermogen zwaarder te laten meetellen en het herinvoeringen van een inkomens- en vermogensafhankelijke eigen bijdrage in de maatschappelijke ondersteuning (Wmo). Deze drie maatregelen leveren samen circa 1,3 miljard euro op.
- SZW stelt voor het afstellen van het nieuwe kinderopvangstelsel. Daarbij neemt SZW in ogenschouw de signalen vanuit zowel de branche als eventuele uitvoerders over de haalbaarheid van het nieuwe stelsel. De overige middelen zal SZW dan inzetten om het huidige inkomensafhankelijke KO-stelsel te verbeteren op zo'n manier dat de nare effecten van het huidige stelsel worden gemitigeerd, zodat invulling wordt gegeven aan de ambitie uit het CA om het stelstel voor burgers te verbeteren. SZW levert met dit voorstel circa 1,0 tot 1,3 miljard euro dekking.
- Het totale dekkingspakket van 5 miljard bestaat uit 75 maatregelen. Bovenstaande vier maatregelen leveren de grootste bijdrage.

4. Varianten beoogd eindbeeld

- De belangrijkste hoofdkeuzes zien op de omgang met (1) de hogere rente-uitgaven en (2) de hogere uitgaven voor asielopvang. De varianten zijn onderscheidend op deze keuzes.
- In alle varianten zijn de incidenteel hogere uitgaven voor de hersteloperatie Toeslagen (1,3 miljard euro) en Groningen schade en versterken (0,3 miljard euro) opgenomen.
- Daarnaast is de generale bijdrage van 3,5 miljard euro voor het mandaat voor de kabinetsreactie op het rapport van de parlementaire Enquêtecommissie Aardgaswinning Groningen (PEGA) opgenomen.
- Verder zijn structureel hogere uitgaven opgenomen voor de begrotingen van de Staten-Generaal, Hoge Colleges van Staat en het eerste begrotingshoofdstuk.
- Tot slot zijn vanaf 2027 hogere uitgaven opgenomen voor de begrotingen voor het Gemeente- en Provinciefonds. Het gaat om 1,3 miljard euro in 2027 en 1,4 miljard euro vanaf 2028.
- De dekkingsopgave van indicatief 5 miljard is indicatief geraamd bij de publicatie van het Centraal Economische Plan en na ontvangst van de beleidsbrieven. Inmiddels is de asielraming neerwaarts bijgesteld. Voor de dekking van de asieluitgaven draagt ODA conform de systematiek bij. Voor de berekening van de rente-uitgaven is de benodigde kasbehoefte voor de verschillende jaren scherper in beeld doordat onder andere kasschuiven en Oekraïne-uitgaven zijn beoordeeld en verwerkt. Dit leidt ertoe dat de structurele dekkingsopgave lager uitvalt dan 5 miljard. De resterende structurele dekkingsopgave voor rente en asiel komt in de varianten daarom neer op circa 4 miljard euro. Dit betekent dat een aantal gerichte maatregelen uit het dekkingspakket van 5 miljard euro kunnen worden gehaald of wel dat de dekkingsopgave voor alle begrotingen naar rato kan worden verlaagd.
- Defensie is uitgezonderd van de dekkingsopgave.
- De varianten worden toegelicht in de A4'tjes.

Variant gedekte begroting

Bedragen in mln. euro	2023	2024	2025	2026	2027	2028
1. Generale dossiers	**1.414**	**197**	**536**	**1.842**	**2.285**	**1.046**
Rente	1.478	2.972	2.549	2.549	2.549	2.549
Rente studiefinanciering	-8	-142	-256	-248	-247	-246
Verkoop TenneT Duitsland	-	-2.422	-1.458	-	-	-1.270
Dividenden	-50	243	107	156	190	185
Boeten en transacties	151	199	202	80	32	10
Afpakken	-	-	-	-29	-29	-29
EU-afdrachten	-249	-721	-86	-35	-108	-50
Herstel en Veerkrachtplan	88	126	-427	-529	-	-
HGIS a.g.v. CEP	-35	-67	-103	-103	-103	-103
Accres	39	7	7	-	-	-
2. Dekkingsopgave energie	**4.398**	**-1.565**	**-1.819**	**-772**	**-387**	**-115**
Prijsplafond	3.630	-	-	-	-	-
Blokaansluitingen	861	-	-	-	-	-
TEK	500	-150	-	-	-	-
Tijdelijk prijsplafond CN	13	3	-	-	-	-
Uitvoeringskosten TEK	24	20	-	-	-	-
Uitvoeringskosten prijsplafond	3	-	-	-	-	-
Uitvoeringskosten Inframarginale heffing	3	8	8	8	8	-
Gasbaten	6.330	1.625	-1.274	-780	-395	-115
Dekking SDE	-1.421	-3.070	-553	-	-	-
Dekking energiepakket lastenkant	-5.546	-	-	-	-	-
3. Besluitvorming per begroting	**325**	**1.110**	**-1.480**	**-2.917**	**-1.569**	**-1.356**
AZ en De Koning	3	3	3	3	3	3
BZK (incl. KR, BES)	-4	-419	-401	-331	-163	-135
Defensie	-	-	-	-	-	-
EZK (incl. NGF en KF)	109	765	528	316	325	432
w.v. PEGA	*-*	*700*	*700*	*700*	*700*	*700*
w.v. Schade en Herstel Groningen	*403*	*243*	*26*	*-178*	*-168*	*-25*
Financiën	114	291	281	31	-118	-115
w.v. Toeslagen	*299*	*418*	*406*	*147*	-	-
GF en PF	-	-	-	-	1.265	1.430
HGIS (incl. BuZa en BHOS)	-30	-23	-21	-21	-22	-23
IenW (incl. MF en DF)	-163	-184	-181	-180	-181	-191
JenV	1.161	1.351	1.405	1.081	1.260	984
w.v. Asiel	*1.119*	*1.349*	*1.452*	*1.351*	*1.351*	*1.351*
w.v. Spreidingswet	*235*	*26*	*216*	*26*	*216*	*26*
LNV (incl. DGF en TF)	-90	-44	6	-70	-71	-75
OCW	-370	-669	-704	-761	-799	-888
Staten-Generaal en Hoge Colleges van Staat	18	19	12	21	16	13
SZW	-463	-262	-1.525	-1.523	-1.555	-1.207
VWS	42	282	-883	-1.484	-1.530	-1.585
4. Overig generaal beeld	**-2.241**	**-449**	**-756**	**388**	**578**	**357**
Kasschuiven	-2.241	551	744	388	578	357
Eindejaarsmarge	4.287	77	65	-	-	-
In=uittaakstelling	-4.287	-77	-65	-	-	-
Aanvullende Onderuitputting	-	-1.000	-1.500	-	-	-
5. Totaal (-951 mln. 2023 t/m 2028)	**3.895**	**-708**	**-3.519**	**-1.459**	**907**	**-68**

In percentage bbp	2023	2024	2025	2026	2027	2028
EMU-saldo	-2,6%	-2,9%	-2,8%	-3,6%[1]	-3,0%	-3,4%
EMU-schuld	49,5%	49,4%	50,4%	52,1%	53,5%	55,2%

[1] Het saldo 2026 wordt belast door de kosten voor het invaren van militaire pensioenen in het nieuwe pensioenstelsel. Dit leidt tot een incidentele saldobelasting van 8,5 mld. in 2026. In procenten bbp is dit 0,7%.

Variant rente niet gedekt; asiel structureel op niveau '25

Bedragen in mln. euro	2023	2024	2025	2026	2027	2028
1. Generale dossiers	**-56**	**-2.634**	**-1.757**	**-460**	**-18**	**-1.257**
Rente	-	-	-	-	-	-
Rente studiefinanciering	-	-	-	-	-	-
Verkoop TenneT Duitsland	-	-2.422	-1.458	-	-	-1.270
Dividenden	-50	243	107	156	190	185
Boeten en transacties	151	199	202	80	32	10
Afpakken	-	-	-	-29	-29	-29
EU-afdrachten	-249	-721	-86	-35	-108	-50
Herstel en Veerkrachtplan	88	126	-427	-529	-	-
HGIS a.g.v. CEP	-35	-67	-103	-103	-103	-103
Accres	39	7	7	-	-	-
2. Dekkingsopgave energie	**4.398**	**-1.565**	**-1.819**	**-772**	**-387**	**-115**
Prijsplafond	3.630	-	-	-	-	-
Blokaansluitingen	861	-	-	-	-	-
TEK	500	-150	-	-	-	-
Tijdelijk prijsplafond CN	13	3	-	-	-	-
Uitvoeringskosten TEK	24	20	-	-	-	-
Uitvoeringskosten prijsplafond	3	-	-	-	-	-
Uitvoeringskosten Inframarginale heffing	3	8	8	8	8	-
Gasbaten	6.330	1.625	-1.274	-780	-395	-115
Dekking SDE	-1.421	-3.070	-553	-	-	-
Dekking energiepakket lastenkant	-5.546	-	-	-	-	-
3. Besluitvorming per begroting	**1.381**	**2.530**	**2.196**	**-342**	**897**	**989**
Nader in te vullen dekking t.b.v. asiel	-	-	-	-1.377	-1.567	-1.377
AZ en De Koning	3	3	3	3	3	3
BZK (incl. KR, BES)	228	18	-121	-125	-1	-2
Defensie	-	-	-	-	-	-
EZK (incl. NGF en KF)	286	989	741	549	573	691
w.v. PEGA	-	*700*	*700*	*700*	*700*	*700*
w.v. Schade en Herstel Groningen	*403*	*243*	*26*	*-178*	*-168*	*-25*
Financiën	114	291	281	31	-118	-115
w.v. Toeslagen	*299*	*418*	*406*	*147*	-	-
GF en PF	-	-	-	-	1.265	1.430
HGIS (incl. BuZa en BHOS)	-13	-	-	-	-	-
IenW (incl. MF en DF)	-45	-23	-21	-19	-19	-18
JenV	1.280	1.471	1.659	1.336	1.515	1.239
w.v. Asiel	*1.119*	*1.349*	*1.452*	*1.351*	*1.351*	*1.351*
w.v. Spreidingswet	*235*	*26*	*216*	*26*	*216*	*26*
LNV (incl. DGF en TF)	-55	6	51	-0	-0	-
OCW	-14	-263	-180	-270	-336	-453
Staten-Generaal en Hoge Colleges van Staat	18	19	12	21	16	13
SZW	-463	-262	-346	-344	-243	-176
VWS	42	282	116	-146	-191	-246
4. Overig generaal beeld	-2.241	-449	-756	388	578	357
Kasschuiven	-2.241	551	744	388	578	357
Eindejaarsmarge	4.287	77	65	-	-	-
In=uittaakstelling	-4.287	-77	-65	-	-	-
Aanvullende Onderuitputting	-	-1.000	-1.500	-	-	-
5. Totaal (-916 mln. 2023 t/m 2028)	3.482	-2.119	-2.136	-1.186	1.070	-26

In percentage bbp	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Huidig EMU-saldo	-2,7%	-3,0%	-3,2%	-3,8%[2]	-3,3%	-3,6%
Huidige EMU-schuld	49,6%	49,7%	51,0%	52,9%	54,5%	56,4%

[2] Het saldo 2026 wordt belast door de kosten voor het invaren van militaire pensioenen in het nieuwe pensioenstelsel. Dit leidt tot een incidentele saldobelasting van 8,5 mld. in 2026. In procenten bbp is dit 0,7%.

Middenvariant (rente en asiel structureel minus meevallers)

Bedragen in mln. euro	2023	2024	2025	2026	2027	2028
1. Generale dossiers	**1.429**	**240**	**613**	**1.919**	**2.362**	**1.123**
Rente	1.493	3.015	2.626	2.626	2.626	2.626
Rente studiefinanciering	-8	-142	-256	-248	-247	-246
Verkoop TenneT Duitsland	-	-2.422	-1.458	-	-	-1.270
Dividenden	-50	243	107	156	190	185
Boeten en transacties	151	199	202	80	32	10
Afpakken	-	-	-	-29	-29	-29
EU-afdrachten	-249	-721	-86	-35	-108	-50
Herstel en Veerkrachtplan	88	126	-427	-529	-	-
HGIS a.g.v. CEP	-35	-67	-103	-103	-103	-103
Accres	39	7	7	-	-	-
2. Dekkingsopgave energie	**4.398**	**-1.565**	**-1.819**	**-772**	**-387**	**-115**
Prijsplafond	3.630	-	-	-	-	-
Blokaansluitingen	861	-	-	-	-	-
TEK	500	-150	-	-	-	-
Tijdelijk prijsplafond CN	13	3	-	-	-	-
Uitvoeringskosten TEK	24	20	-	-	-	-
Uitvoeringskosten prijsplafond	3	-	-	-	-	-
Uitvoeringskosten Inframarginale heffing	3	8	8	8	8	-
Gasbaten	6.330	1.625	-1.274	-780	-395	-115
Dekking SDE	-1.421	-3.070	-553	-	-	-
Dekking energiepakket lastenkant	-5.546	-	-	-	-	-
3. Besluitvorming per begroting	**1.381**	**2.530**	**2.196**	**1.034**	**2.463**	**2.366**
AZ en De Koning	3	3	3	3	3	3
BZK (incl. KR, BES)	228	18	-121	-125	-1	-2
Defensie	-	-	-	-	-	-
EZK (incl. NGF en KF)	286	989	741	549	573	691
w.v. PEGA	-	*700*	*700*	*700*	*700*	*700*
w.v. Schade en Herstel Groningen	*403*	*243*	*26*	*-178*	*-168*	*-25*
Financiën	114	291	281	31	-118	-115
w.v. Toeslagen	*299*	*418*	*406*	*147*	-	-
GF en PF	-	-	-	-	1.265	1.430
HGIS (incl. BuZa en BHOS)	-13	-	-	-	-	-
IenW (incl. MF en DF)	-45	-23	-21	-19	-19	-18
JenV	1.280	1.471	1.659	1.336	1.515	1.239
w.v. Asiel	*1.119*	*1.349*	*1.452*	*1.351*	*1.351*	*1.351*
w.v. Spreidingswet	*235*	*26*	*216*	*26*	*216*	*26*
LNV (incl. DGF en TF)	-55	6	51	-0	-0	-
OCW	-14	-263	-180	-270	-336	-453
Staten-Generaal en Hoge Colleges van Staat	18	19	12	21	16	13
SZW	-463	-262	-346	-344	-243	-176
VWS	42	282	116	-146	-191	-246
4. Overig generaal beeld	**-2.241**	**-449**	**-756**	**388**	**578**	**357**
Kasschuiven	-2.241	551	744	388	578	357
Eindejaarsmarge	4.287	77	65	-	-	-
In=uittaakstelling	-4.287	-77	-65	-	-	-
Aanvullende Onderuitputting	-	-1.000	-1.500	-	-	-
5. Totaal (17.271 mln. 2023 t/m 2028)	**4.967**	**755**	**234**	**2.569**	**5.016**	**3.731**

In percentage bbp	2023	2024	2025	2026	2027	2028
EMU-saldo	-2,7%	-3,0%	-3,2%	-3,9%[3]	-3,4%	-3,7%
EMU-schuld	49,6%	49,7%	51,0%	53,0%	54,7%	56,8%

[3] Het saldo 2026 wordt belast door de kosten voor het invaren van militaire pensioenen in het nieuwe pensioenstelsel. Dit leidt tot een incidentele saldobelasting van 8,5 mld. in 2026. In procenten bbp is dit 0,7%.

Invulling verdeelsleutel

Bedragen in miljoenen euro	2028 Verdeelsleutel	2028 Geïnventariseerd	Saldo
Totaal	**-5.000**	**-4.774**	**224**
VWS	**-1.546**	**-1.585**	**-39**
Ombuigingen		-1.339	
Meevallers		-246	
SZW	**-1.548**	**-1.267**	**280**
Ombuigingen		-1.031	
Meevallers		-236	
OCW	**-765**	**-888**	**-123**
Ombuigingen		-434	
Meevallers		-453	
EZK (incl. NGF en KF)	**-259**	**-259**	**0**
Ombuigingen		-259	
JenV	**-265**	**-255**	**10**
Ombuigingen		-255	
IenW (incl. MF en DF)	**-191**	**-191**	**0**
Ombuigingen		-191	
BZK (incl. KR, BES)	**-133**	**-133**	**0**
Ombuigingen		-133	
Financiën	**-93**	**-100**	**-7**
Meevallers		-100	
LNV (incl. DGF en TF)	**-75**	**-75**	**0**
Ombuigingen		-75	
HGIS (incl. BuZa en BHOS)	**-125**	**-23**	**103**
Ombuigingen		-23	

Geïnventariseerde maatregelen (pakket 5 miljard)

	Bedragen in miljoenen euro	2023	2024	2025	2026	2027	2028
	Totaal maatregelen	**-1.536**	**-1.720**	**-4.168**	**-4.820**	**-4.974**	**-4.774**
	VWS	**42**	**282**	**-883**	**-1.484**	**-1.530**	**-1.585**
	Meevallers	**42**	**282**	**116**	**-146**	**-191**	**-246**
	Ombuigingen	**0**	**0**	**-999**	**-1.339**	**-1.339**	**-1.339**
1	Indexeren eigen risico zorg	0	0	-974	-974	-974	-974
2	Herinvoeren eigen bijdrage WMO	0	0	95	-245	-245	-245
3	Verhogen eigen bijdrage WLZ	0	0	-120	-120	-120	-120
	SZW	**-468**	**-192**	**-1.484**	**-1.511**	**-1.608**	**-1.267**
	Meevallers	**-468**	**-192**	**-305**	**-332**	**-296**	**-236**
	Ombuigingen	**0**	**0**	**-1.179**	**-1.179**	**-1.312**	**-1.031**
4	Bijstelling CA-intensivering kinderopvangtoeslag	0	0	-1.179	-1.179	-1.312	-1.031
	OCW	**-363**	**-669**	**-704**	**-761**	**-799**	**-888**
	Meevallers	**-7**	**-263**	**-180**	**-271**	**-336**	**-453**
	Ombuigingen	**-356**	**-406**	**-524**	**-490**	**-463**	**-434**
5	Extensivering halvering collegegeld	0	-10	-138	-149	-149	-121
6	Ramingsbijstelling MDT	-100	-100	-100	-100	-100	-100
7	Afboeken ruimte Sterk Techniekonderwijs (STO)	0	-87	-87	-87	-87	-87
8	Terugdraaien reclameluw STER beleid	0	0	0	-25	-25	-25
9	Structurele onderuitputting apparaat (personele uitgaven)	-24	-24	-24	-24	-24	-24
10	Extensivering VSV-regeling	0	-9	-10	-10	-16	-16
11	Minder meer CA-reeks renoveren bibliotheekvoorzieningen	0	0	-15	-15	-15	-15
12	Inboeken structurele meevaller Opdrachten vo	-10	-10	-10	-10	-10	-10
13	Inboeken structurele meevaller overige subsidies po	-10	-10	-10	-10	-10	-10
14	Inboeken structurele meevaller overige subsidies vo	-10	-10	-10	-10	-10	-10
15	Extensivering bekostiging mbo tbv reisproduct deel mbo vavo	0	-6	-6	-6	-7	-7
16	Inboeken structurele meevaller opdrachten po	-3	-3	-3	-3	-3	-3
17	Extensivering Garantiebekostiging	0	-2	-2	-2	-2	-2
18	Extensivering minderwerk innen OV boetes	-1	-1	-1	-1	-1	-1
19	Inboeken structurele ruimte Zij-instroom	-1	-1	-1	-1	-1	-1
20	Nederlands onderwijs buitenland	-1	-1	-1	-1	-1	-1
21	Ramingsbijstelling opdrachten artikel 7	-1	-1	-1	-1	-1	-1
22	Ramingsbijstelling overige subsidies artikel 14	-1	-1	-1	-1	-1	-1
23	Inboeken structurele ruimte artikel 4 artikelbreed	-1	-1	-1	-1	-1	-1
24	Inboeken ingroeipad CA school en omgeving 2024-2026	0	-123	-97	-28	0	0
25	Restant EJM (onbenutte EJM)	-188	0	0	0	0	0
26	Extensivering CA-middelen Residentieel onderwijs	-5	-2	0	0	0	0
27	Extensivering APK budget tbv invulling moties DE	-1	-1	-1	0	0	0
	EZK (incl. NGF en KF)	**-178**	**-223**	**-213**	**-232**	**-248**	**-259**
	Ombuigingen	**-178**	**-223**	**-213**	**-232**	**-248**	**-259**
29	Afromen LPO uitkering 2023 tbv vullen verdeelsleutel	-10	-23	-14	-46	-4	-162
30	Verlagen apparaatskosten RVO	-53	-53	-53	-53	-53	-53
31	Extra LPO tranche (plafond R)	-31	-29	-28	-26	-24	-26
32	Verlagen uitgaven BMKB	-18	-18	-18	-18	-18	-18
33	Ombuiging apparaat (2%)	-11	-10	-10	-10	-9	0
34	Extra LPO tranche (plafond I)	0	0	0	0	0	0
35	Uitfaseren toekomstfonds	-55	-90	-90	-80	-140	0